Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237 УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 115. ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 17-го ЧЕРВНЯ 1955. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ—FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JUNE 17, 1955. No. 115. VOL. LXII.

В ЦІЛІЙ КРАЇНІ ВІДБУЛАСЬ УСПІШНА ПРОБА ПРОТИЛЕТУНСЬКОЇ ОБОРОНИ

ПРЕЗИДЕНТ І ЙОГО УРЯД ПРАЦЮВАЛИ В ЗАСЕКРЕЧЕНИХ МІСЦЕВОСТЯХ; ВОРОГ „СКИНУВ" БОМБИ НА 59 МІСТ

Вашингтон. — 15 травня відбулась у цілій країні і в посілостях ЗДА успішна проба протилетунської оборони. Під час цієї проби ворогові „вдалося" прорватися через оборонні протилетунські лінії і він скинув бомби на 59 міст і районів у цій країні. Коли б дісно ворог міг був скинути ці бомби, то в ЗДА були б згинули мільйони американців, і численні міста були б поруйновані та тепер горіли б. Президент і всі урядові агенції мусіли залишити столицю та працювати в давніше призначених засекречених місцевостях, звідки видавали потрібні зарядження. Населення майже всіх великих міст, на які „впали" ворожі бомби, поводилося згідно з наказами команд Цивільної Оборони. — Під час алярму стримано всю комунікацію, а населення шукало приміщення в протибомбових сховищах. Перші ворожі „бомби" зголошено з Ню Йорку, Ню Джерзі, з Міннеаполіс і Ст. Пол. та з міст на західньому узбережжі. Ввечері вже було відомо, що ворог „атакував" 59 міст в цій країні, а також на Алясці, Гаваях, Порто Ріко і в Зоні Панамського Каналу. В Филаделфії „згинули" 760,000 осіб, а 363,860 були „поранені". — Жертви від ворожого налету в інших містах були такі: в Шикаґо згинули 513,225 осіб, а 422,270 були поранені; в Дітройті — 57,000 вбитих і 94,800 поранених; в Сан Франсіско — 199,000 вбитих і 177,000 поранених. На Ню Йорк мала „впасти" воднева бомба силою 5,000,000 тонн динаміту. В цьому місті були найбільші втрати. Бомба „впала" в Вілліямсбурґу в Брукліні. На кожних 8 мешканців 8-мільйонового міста — три особі були „вбиті", а дві поранені. Всіх осіб вбитих в Ню Йорку було б від дійсної бомби 2,991,285, а поранених — 1,776,889 осіб. Крім цього в Ню Йорку була б сильна радіяція, яка шкодила б здоров'ю нюйоркчан, розходячися з землі та з води Східньої ріки. Навіть мешканці районів, віддалених на 9 миль від місця, де впала бомба, мусіли б залишитися в бомбосховищах впродовж двох-трьох днів, поки змогли б втекти з міста. Командант протилетунської оборони Ню Йорку, ґенерал бриґади Роберт Е. Кондон заявив після „налету", що в дійсності місто було б зовсім знищене. Населення всіх міст ЗДА мало нагоду побачити, як важлива справа Цивільної Оборони, та переконатися в тому, що треба цікавитися справою протилетунської оборони. У Вашинґтоні протилетунські вправи тривати мають три дні, і президент і його уряд працюватимуть в тимчасових секретних місцевостях.

Президент Айзенгавер входить до авта, щоб від'їхати до секретного президентського протибомбового сховища під час пробної атаки з водневою бомбою, що відбулася в середу цього тижня. Сховище це находиться в якійсь „лісистій і гористій околиці" у відстані 30 до 300 миль від Вашинґтону.

Даґлес проти субсидій для приватного летунства

Вашинґтон. — Демократичний, сенатор Пол Г. Даґлес заявив, що він в повному Сенаті виступить проти федеральних субсидій для приватних летунських ліній, які пропонують на Сенатській Комісії Видатків. Президент Айзенгавер домагався призначити на допомогу летунським пасажирським лініям 63,000,000 долярів. Палата Репрезентантів зменшила цю суму до 40,000,000, але Сенатська Комісія Видатків пропонує збільшити ці субсидії до суми 55,000,000 долярів. Сенатор Доґлес твердить, що деякі летунські лінії дістають федеральні субсидії і тоді, коли деякі їхні відділи не мають недобору та виказують поважні прибутки. Цивільні лет. лінії радо користають із федеральних субсидій та платять ними податки від своїх прибутків, тому, на думку сенатора Даґлеса, зовсім не треба збільшувати субсидій летунським пасажирським лініям.

Сенат за продовження торговельного договору

Вашинґтон. — Сенат прийняв законопроєкт про взаємний торговельний договір із закордонними державами, згідно з яким цей договір продовжено на три роки, це значить до 30 червня 1958 року. Палата Репрезентантів вже також прийняла цей сам законопроєкт, і тепер його вислали до підпису президента. Згідно з цим законопроєктом президент має повновласті впродовж трьох років кожного року зменшувати мито від ввожуваних закордонних товарів і він зможе зменшити тарифи на 15 відсотків, якщо будуть відповідні рекомпенсації закордонних держав. В цьому законопроєкті находяться також деякі обмеження, яких домагалися „протекціоністи", щоб охороняти американську продукцію від конкуренції закордонних товарів. Ці поправки прийнято на конференції представників Сенату і Палати Репрезентантів, хоч деякі демократи на них не погоджувалися. Президент зможе також зменшувати імпорт тих товарів, привіз яких міг би загрожувати продукції тих товарів, які важливі для оборони цієї країни. Опозиція демократів зменшилася після того, як з Білого Дому заявили, що уряд погоджується на ті поправки, які запропонував Конґрес. Боротьба за цей законопроєкт була довга й завзята, і президент кілька разів публічно промовляв та обороняв урядовий законопроєкт, в бажанні співпрацювати в ділянці торгівлі з закордонними країнами, бо розвиток економіки цих країн важливий для оборони вільного світу перед небезпекою від світового комунізму.

ПЕРОН ДЕПОРТУВАВ ДВОХ ПРЕЛАТІВ, МАСОВІ РЕВІЗІЇ В ДОМАХ СВЯЩЕНИКІВ

Буенос Айрес. — Арґентинська поліція після придержання в поліційному уряді на протязі 12 годин ув'язнених зараз по недільних і понеділкових заворушеннях двох прелатів арґентинської католицької церкви відвезла їх з поліції на летовище, звідки їх перевезено літаком Риму. Депортовані священики це — ґенеральний вікарій і єпископ-помічник буеносайрської архієпархії Мануель Тато і канон-декан архідієцезії Роман Пабльо Новоа. Обидва вони народжені в Арґентині й обидва є громадянами Арґентини і депортовано їх всупереч усім існуючим законам. Їх обвинувачувала тільки арґентинська преса в тому, що вони мали буцімто бути провідниками останніх демонстрацій проти режиму. Привезено прелатів на летовище під ескортою шістьох поліційних авт і всаджено їх до літака під охороною тяжко озброєної поліції. Пілотові вручено їхні пашпорти. Жадного офіційного комунікату в цій справі не подано. Одні арґентинські газети сповістили тільки, що єпископ-помічник Тато і декан Новоа „втекли до Риму", інші газети подали, що вони „від'їхали до Риму". Депортування обидвох залишає архідієцезію без проводу, бо кардинал Копелльо тяжко хворий й обидва згадані церковні достойники репрезентували арґентинську католицьку церкву перед урядом. Водночас із цим депортуванням поліція зробила ревізії в 120 парохіях Буенос Айрес і його передмість і в 1500 парохіях країни, шукаючи буцімто за „комуністичними матеріяли" і за „доказами змови католицького духовенства проти уряду".

Президент Перон екскомунікований

Рим. — Офіційний орган Ватикану „Ль' Оссерваторе Романо" надрукував на першій стороні, де звичайно друкуються офіційні повідомлення Апостольської Столиці, повідомлення „з достовірних джерел", що президент Перон підляг екскомунікації з католицької церковної спільноти. Згідно з цим повідомленням безпосередньою причиною екскомунікації було звільнення із їхніх становищ і депортування з Буенос Айресу до Риму єпископа-помічника Тата і декана Новоа, як теж ревізії переведені по майже всіх парафіяльних урядах в Арґентині і навіть в особистих апартаментах хворого кардинала Копелльо. Офіційного декрету в цій справі ще не видано, але, як виходить з повідомлення „Ль' Оссерваторе Романо" компетентні чинники обмірковують справу видання такого декрету про екскомунікацію. Згідно з постановами канонічного права католицької церкви підлягає автоматично екскомунікації той, хто перешкоджує у виконуванні церковної юрисдикції, як теж той, хто „кладе насильно руку на єпископа". В обидвох випадках звільнення від екскомунікації може бути одержане тільки від самої Апостольської Столиці. Екскомуніковані є вилучені з церкви і позбавлені всієї релігійної опіки. Католикам не вільно втримувати з екскомунікованими зв'язків. Всі офіційні особи, що були чи будуть причасні до „переслідування церкви", підлягають теж екскомунікації. У зв'язку з подіями в Арґентині державний департамент ЗДА заявив, що він придержується політики повного невмішування у внутрішні справи Арґентини, тим більше, що досі не заторкнені цими подіями ні американські громадяни, ні американські інтереси.

ЗДА І НІМЕЧЧИНА ВСТАНОВИЛИ ПЕРЕДУМОВИ ПЕРЕГОВОРІВ З МОСКВОЮ

ЖАДНА КРАЇНА НЕ БУДЕ ПЕРЕГОВОРЮВАТИ З МОСКВОЮ БЕЗ ПОПЕРЕДНЬОГО ПОРОЗУМІННЯ З ДРУГОЮ; СХІДНІ КОРДОНИ НІМЕЧЧИНИ ЗАЛИШАТЬСЯ І НАДАЛІ „ВІДКРИТИМ ПИТАННЯМ"

Вашинґтон. — Президент Айзенгавер і державний секретар Доллес у переговорах з німецьким канцлером д-ром Аденауером устійнили низку передумов своїх евентуальних переговорів з Москвою, маючи в першу чергу на думці недавне запрошення канцлера Аденауера до Москви для обговорення „нормалізації" відносин між західньою Німецькою Федеративною Республікою та Совєтським Союзом. Хоч у справі американсько - німецького порозуміння не проголошено ще офіціяльного комунікату, то з авторитетних джерел повідомлено, що президент Айзенгавер і канцлер Аденауер досягнули повне порозуміння в таких справах: 1) Ані ЗДА, ані Німеччина не погодяться на жадне порозуміння чи договір з Москвою в будь-якій справі, що заторкувала б права та інтереси іншої з них, без попереднього взаємного порозуміння; 2) Ані Америка, ані Німеччина не почне переговорів у суперечній справі східніх кордонів Німеччини, хіба тільки на те, щоб ствердити, що ця справа має бути вирішена пізніше в якомусь остаточному мировому договорі з Німеччиною; 3) Канцлер Аденауер поїде до Москви на переговори про „нормалізацію" совєтсько-німецьких відносин, але він поїде туди щойно після „зустрічі на вершинах", себто після конференції голів урядів чотирьох великодержав, що має початися 18-го липня в Женеві, та після попереднього узгіднення двох пунктів, а саме: по-перше, канцлер Аденауер ствердить офіціяльно та виясниить, що його поїздка до Москви в жадному разі не означає потвердження чи визнання факту поділу Німеччини та східньо - німецького комуністичного уряду, і по-друге, перед виїздом до Москви канцлер Аденауер мусить мати якесь „принципове запевнення", що совєтський уряд звільнить задержаних ним ще німецьких полонених і всіх інтернованих або задержаних проти їхньої волі в Совєтах цивільних німців. Крім устійнення цих справ, канцлер Аденауер обговорив ще з президентом Айзенгавером та державним секретарем Доллесом справу набору „добровольців" до передбаченої Паризьким договором німецької армії. Канцлер Аденауер мав дістати запевнення, що ЗДА виконають програму озброєння тієї армії. Розмови між канцлером Аденауером та президентом Айзенгавером і секретарем Доллесом відбувалися в незвичайно сердечній атмосфері взаємної дружби і довір'я. Вже раніше канцлер Аденауер заявив, що він виключає всі совєтські інтриґи про „невтралізацію" Німеччини.

МІНІСТРИ ТРЬОХ ЗАХІДНІХ ВЕЛИКОДЕРЖАВ НАРАДЖУЮТЬСЯ В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — Міністри закордонних справ З'єдинених Держав, Британії і Франції мали відбути тут вчора, 16-го червня, окремі наради в справі зустрічі голів урядів їх країн з совєтським прем'єром Булганіним в Женеві 18-го липня. Британський секретар закордонних справ Геролд МекМілен і французький міністер закордонних справ Антуан Піне мали прибути до Ню Йорку літаком і до них в четвер рано мав долучитись державний секретар Доллес. Їхні наради продовжуватимуться теж у п'ятницю. Совєтський міністер закордонних справ Молотов прибув до Ню Йорку в середу, саме тоді, як в цілій країні відбувалася проба оборони перед евентуальним атомовим нападом. Молотов, як і британський та французький міністри закордонних справ приїхали до ЗДА, щоб взяти участь у ювілейній сесії Об'єднаних Націй в Сан Франсіско 20-го червня. В нарадах західніх міністрів, які відбуваються в готелі Валдорф-Асторія, візьме участь в п'ятницю теж німецький канцлер д-р Аденауер, який опісля відлетить до Лондону, щоб відбути наради з британським прем'єром Іденом. Дальші наради міністрів закордонних справ на тему зустрічі в Женеві продовжуватимуться в Сан Франсіско, але вже з участю Молотова. Завданням цих нарад буде устійнити: час тривання нарад у Женеві (зах. міністри пропонують чотири дні, але Молотов думає, що це замало) та загальну програму тих нарад, щодо якої теж існують суперечні погляди між Заходом і Совєтами.

Бенсон виясню в Канаді фармерську політику ЗДА

Ріджайна, Саск., Канада. — Секретар рільництва Езра Тефт Бенсон промовляв в Канаді на зборах Канадійської Сільськогосподарської Федерації, і сказав, що чужі країни повинні зрозуміти, чому ЗДА обмежують імпорт сільськогосподарських продуктів і чому вони мусять субсидіями підтримувати експорт своїх рільних продуктів. Імпортові квоти, казав. Бенсон, встановлено на те, щоб американські ринки не були переповнені чужими продуктами під час того, як уряд по вищих цінах мусів би магазинувати свої власні рільничі продукти. Що ж до експорту пшениці, то, на думку Бенсона, ЗДА чесно конкурують на міжнародних ринках. Цього року ЗДА продали закордон 250,000,000 бушлів, і сподіються, що в найближчому році зможуть чесним способом підвищити число бушлів пшениці — проданої закордон.

За допомогу стейтам закінчити сеґреґацію в школах

Вашинґтон. — Демократичний конґресмен із стейту Арізона, Стюарт Л. Юдолл, вніс до Конґресу законопроєкт, за яким федеральний уряд мав би допомогти окремим фондом тим шкільним округам, які самі не спроможні зліквідувати окремих шкіл для білих і кольорових дітей. Його пропозицію підтримав демократичний конґресмен Адам С. Павелл, який веде кампанію за те, щоб федеральний уряд стримав фінансову допомогу на шкільництво тим стейтам, які не хочуть зліквідувати окремі школи для білих і небілих дітей. Конґресмен Юдолл заявив, що південні стейти стоять перед важким завданням, бо мусять переорганізувати всю свою шкільну систему, що буде коштувати багато грошей. Він пропонує призначити на допомогу південним стейтам 150,000,000 долярів річно впродовж найближчих чотирьох років. За ці гроші можна буде збудувати нові шкільні будинки в цих районах, де вони потрібні для скасування окремих шкіл.

Лікарі твердять, що завчасно випущено вакцину д-ра Солка

Вашинґтон. — Представники Американського Лікарського Товариства заявляють, що, на їх думку, урядова аґенція завчасно випустила вакцину д-ра Солка, і тому було з нею стільки клопоту. Але голова Крайової Фундації для Поборювання Дитячого Параліччу Безіл О'Коннор негайно спростував це твердження лікарів, заявляючи, що жадна вакцина в дотеперішній історії світу не була так дбайливо контрольована, як вакцина проти недуги поліо, яку винайшов д-р Солк. „В цій справі не було зовсім поспіху." — заявив О'Коннор на Сенатській Комісії Праці і Публічних Робіт. В цій справі займали голос давніше також і представники Американського Лікарського Товариства. Над цією вакциною працювали винахідники, казав О'Коннор — впродовж 18-ох років, і тому був вже найвищий час випустити її для загального вжитку. О'Коннор заявив, що в липні цього року його фундація закінчить друге щеплення шкільних дітей в першої і другої кляс народних шкіл, і будуть нащеплені 9,000,000 дітей, Перше щеплення буде закінчене до 19 червня цього року. Нові запаси вакцини будуть випродуковані і сконтрольовані в перших днях липня, і вони будуть призначені для другого щеплення шкільних дітей, яке безплатно переводить Крайова фундація для Поборювання Дитячого Параліччу.

Москва домагається евакуації американських військ з Японії

Токіо. — З японських авторитетних джерел повідомлено, що в підготовчих совєтсько-японських розмовах на тему японсько-совєтського мирового договору совєтський уряд видвигнув домагання, що американська залога повинна бути відкликана з японської території впродовж трьох місяців. З цього виходить, що Москва плянує на Далекому Сході таку саму політику „невтралізації", як вона її веде тепер в Європі. Перебування американських військ на японській території передбачене американсько-японським договором і на виразне домагання Японії.

Британія проти угодовства з Совєтами

Лондон. — Британський секретар закордонних справ, Геролд МекМіллен, відлітаючи до ЗДА на ювілейну сесію ОН та на цілий ряд дипломатичних розмов, зв'язаних з недалекою зустріччю голів урядів чотирьох великодержав у Женеві, заявив кореспондентам, що вільний світ у своїй політиці відносно Совєтів повинен „оминати" тепер однаково, як угодовства, так і цинізму. МекМіллен вважає, що „остаточного миру" не можна досягнути ані угодовством, ані „повною капітуляцією". Він теж висловив переконання, що в Женеві не можна буде досягнути „кінцевого порозуміння", бо час і характер тієї конференції дозволяє тільки на „виміну думок", а не на оформлення якогось окремого договору.

Совєти не зреклися своєї програми, а тільки змінили тактику

Вашинґтон. — Асистент державного секретаря, який завідує европейським відділом в державному секретаріяті, Лівінґстон Т. Мерчент заявив у Комісії Закордонних Справ в Палаті Репрезентантів, що Совєти „не зреклися плянів запанувати над світом, а тільки змінили свою тактику". Держави вільного світу — сказав Мерчент, — не повинні послаблювати своєї чуйности і зменшувати свою збройну силу, бо це було б допомогою для СССР створити „політичний мостовий причілок" в майбутньому наступі на Европу. Мерчент вважає, що Совєти злагідніли лише після того, як Захід виявив свою силу. Отже, допомога Европі, на думку Мерчента, оплатилася не тільки у військовій площині, але і в політиці.

Національний китайський міністер відлетів до Сан Франсіско

Тайпей, Формоза. — Міністер закордонних справ Національного Китаю Джордж Єг відлетів до Сан Франціско, де мають відбутися 10 роковини заснування Об'єднаних Націй. В дипломатичних колах гадають, що побут у Сан Франсіско належатиме до найтрудніших завдань цього міністра, бо він мусітиме діяти в тому дусі, щоб відбивати всі натиски в тому напрямі, щоб не допустити до безпосередніх переговорів із комуністичним Китаєм. Китайський національний уряд переконаний в тому, що теперішня мирова офензива комуністичного Китайського уряду — це тільки пастка на вільні держави світу. Єг навіть не думав їхати до Сан Франсіско, але тепер змінив свою думку, бо хоче при цій нагоді конферувати з американським державним секретарем Дж. Ф. Доллесом.

КОНВЕНЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ АМЕРИКАНСЬКИХ ВЕТЕРАНІВ НА „СОЮЗІВЦІ" — ГОЛОВНА ПОДІЯ ТИЖНЯ

У найближчу суботу і неділю, 18 і 19-го червня, відбудеться на „Союзівці", вакаційно-відпочинковій оселі Українського Народного Союзу біля Керґонксону, Н. Й., восьма з черги конвенція Українських Американських Ветеранів, організації, що об'єднує вояків американських збройних сил українського походження. Досі до участи в тій конвенції та влаштованих з тієї нагоди імпрез, включно з бенкетом в суботу ввечорі, зголосилось уже, як повідомляють з Крайового Командування цієї організації — біля 200 осіб. Загально вважається, що ця конвенція може мати переломове значення для тієї організації, що має всі передумови на те, щоб грати одну з головних роль в нашому суспільно-громадському житті.

В АМЕРИЦІ

● **Будівельна фірма** в Арлінтоні, Масс., з гелікоптерів демонструє покупцям нові мешканеві доми і заохочує їх до купівлі мешкань.

● **Суд в Лексінґтоні**, Кентоки, засудив Едді Мюлінса до 200-долярової ґривни за знущання над твариною. Едді Мюлінс, щоб покарати собаку, який покусав його дитину, прив'язав його до авта і пустив машину на повний погін.

● **Конґресова Комісія** Збройних Сил зменшила вік покликуваних до військової служби лікарів з 50 років до 45.

● **В армії** перестали поширювати брошуру під заголовком „Як викривати комуністів", бо в цій книжці є слова й вирази, які можуть у читачів викликати симпатії до комунізму, напр., „меккартизм", „порушення громадянських прав", „расова й релігійна дискримінація", „колоніялізм", „проґресивний", „матеріяліст" та інші.

● **Едвард Дж. Корсі**, якого державний секретар Джан Фостер Доллес звільнив з праці дорадника в справах іміґрації, заявив у Сенатській Правничій Підкомісії, що він підтримує поправки до іміґраційного закону з 1953 року, запропоновані президентом Айзенгавером.

● **Департамент рільництва** домагається двох мільйонів долярів на направу 8,960 шпихлірів, де переховується збіжжя, що його дістає держава внаслідок підтримки цін на фармерську продукцію. Уряд має всіх шпихлірів 195,000 в різних місцевостях.

● **В усіх канадійських** провінціях, крім Квібеку і острова Принца Едварда, 15—17 червня проведено триденні протилетунські вправи, в яких брали участь Федеральна Цивільна Оборона та провінційні відділи цієї організації.

● **Собаки-шукачі** допомогли знайти 12-річного хлопця Артура Марстона, який, загубивши на прогулянці батьків, два дні блукав у пустині Каліфорнії недалеко міста Сан Дієго.

В СВІТІ

● **Молотов**, що останньої суботи виїхав на пароплаві „Квін Елизабет" з Шербурґу і в середу прибув до Ню Йорку, їхав у товаристві 47 секретарів і секретарок, асистентів і „охоронців особистої безпеки". На покладі він показувався рідко, і завжди оточений совєтчиками, які нікого до нього не допускали. В Ню Йорку він переночував на пароплаві, а в четвер виїхав поїздом до Сан Франсіско на сесію ОН.

● **Курт Фелінґ** був директором фільмової компанії в Східньому Берліні і, як комуніст, належав до політично - культурної верхівки в сателітній Німеччині. Ще в березні ц. р. їздив до Москви й інших міст СССР накручувати фільм з життя передвоєнного німецького комуністичного діяча Тельмана. Тепер він утік до Західнього Берліну, зрікшися становища і мастку, бо як заявляє, „не міг витримати комуністичної цензури і вічної контролі".

● **Москва** погодилась доставити Болгарії і Мадярщині сировину для продукування атомової енерґії і прислати фахівців для будування атомових закладів. Відповідну умову підписано під час недавніх відвідин у Москві мадярських і болгарських учених.

● **В Японії** випущено на волю одного з головних воєнних злочинців, ґенерала Садао Аракі, колишнього військового міністра й голову найвищої ради з рр. 1931-33, коли то Японія, зайнявши Манджурію, створила з неї окрему від Китаю державу Манджу-Го. В останній війні він уже був на емеритурі.

● **У Відні** перейшов головними вулицями мовчазний похід 2,000 сліпих, у супроводі вишколених собак. Цією демонстрацією сліпі домагалися, щоб уряд збільшив їхню інвалідську ренту на $8 місячно — на утримання собак, що заступають їм втрачені очі.

● **В Атенах** відбувся міжнародний конґрес юристів, який займався спеціяльно студіями совєтського законодавства. 140 адвокатів, суддів і професорів права з 48 країн вислухали, між іншим, лекцію індійського професора Вакіля на тему: „Межі державного втручання в права громадян".

● **В Альжирі і Марокко** зростає революційний рух. За один лише останній вівторок убито в Альжирі 10 осіб і в Марокко 3 особи, при чому в Альжирі згинуло 9 терористів під час поліційної акції. На похорон убитого в Касаблянці французького часописного видавця, до речі, був прихильником поширення автономії для автохтонів, прибув з Парижу кол. прем'єр Мендес-Франс.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

„НЕПЕРЕДРІШЕНСТВО"

Поняття т. зв. „непередрішення" (нонпрідітермінейшн) у західній політиці відносно Совєтського Союзу стало від кількох років справжнім „каменем преткновенія" у визвольній політиці Заходу і одною з найбільш оспорюваних проблем у внутрішній і зовнішній політиці і акціях екзильних груп поодиноких східньо-европейських народів взагалі, а української групи зокрема. Видвигнення цієї непередрішенської концепції, без уваги на те, якими мотивами воно було подиктоване, принесло справі Заходу в його боротьбі проти большевицької загрози більше шкоди, ніж будь-яка комінформівська чи інша большевицька інтрига. Вона поважно захитала довір'ям поневолених народів до Заходу, послаблюючи тим самим антибольшевицький резистанс, вона захитала єдністю прозахіднього і антибольшевицького фронту поневолених народів та їх екзильних груп, як і єдністю всередині поодиноких з них і вона, врешті, відвернула увагу від самої антибольшевицької боротьби, звертаючи зусилля поодиноких поневолених народів та їх екзильних груп на визволення від... непередрішенства.

Що це є непередрішенство? На цю тему сказано вже багато слів і списано багато паперу. Воно зводиться до короткої концепції: признаючи поодиноким народам право на самовизначення, принцип непередрішення стоїть на тому, що це право має бути здійснене, зглядно виявлене щойно після розвалу большевизму. Іншими словами, політична концепція непередрішення ігнорує факт, що поодинокі народи теперішнього Совєтського Союзу вже були скористали з права самовизначення і — як Україна своїми актами 22-го січня 1918 і 1919 рр. — ясно і недвозначно, волею народу і леґально, демократичним порядком встановили свої незалежні й суверенні держави. Ігноруючи ці факти, творці яких ще сьогодні живуть, концепція непередрішення тим самим наче апробує і леґалізує акти комуно-московського насильства, якими встановлені так незалежні національні держави були знищені, а їхні народи поневолені.

Концепція „непередрішення" не має жадного ані морального, ані політичного виправдання. Проти неї виступають солідарно всі національні групи поневолених Кремлем народів крім російських імперіялістичних єдинонеділимців. Чому ж і з яких міркувань цю концепцію видвигнено і її обстоюється? Одне є певне: не з будь-яких ворожих замірів у відношенні до поневолених народів, як це закидають американському урядові европейські органи екзильних груп поневолених народів. Єдиним вияснениям на таку концепцію може бути непоінформованість та політична короткозорість, як і деякі тактичні міркування, безпідставність і шкідливість яких уже доказано безліччю арґументів.

Концепція „непередрішення" криє в собі ще одну незвичайно велику й трагічну загрозу, на яку досі ще не звернено уваги: вона сприяє народовбивству! Справа цілком проста. Теперішні московські володарі виявили досі більше єдинонеділимського патріотизму, ніж усі їхні попередники. Знаючи, що поневолені народи мали б вирішувати чи передрішувати свою долю щойно після повалення большевизму, вони, ці володарі, пороблять, очевидно, все можливе, щоб це вирішення вже тепер перехилити в єдинонеділимську користь, себто передрішити його масовим дальшим винищуванням всього того, що могло б повторити в Україні та в інших поневолених країнах акт з 22-го січня 1919 року.

Це є безсумнівний факт, що всі екзильні групи поневолених народів, як — можна сміливо твердити — і самі народи, є проти концепції непередрішення. Правда, у внутрішньополітичній боротьбі та суперечностях поодинокі партії цих груп одна одну, легкодушно, переважно для внутрішніх цілей, обвинувачують часом у „зламанні суцільного фронту" та переході на „позиції непередрішенства" тим, що вони співпрацюють з Американським Комітетом визволення від большевизму. Звичайно, проти такої співпраці можна мати застереження, але вона самого факту солідарного та суцільного фронту поневолених народів проти непередрішенства в основі не змінює. Другим таким досить незрілим політичним явищем можна вважати спрощування всіх виступів і акцій проти непередрішенства та звужування їх майже виключно до Американського Комітету, який не є ані виключним, ані найголовнішим представником цієї концепції.

Який вихід з ситуації? Не думаємо давати тут якусь готову рецепту і не маємо претенсій на те, що можемо її дати. Хочемо тільки звернути увагу, що справа занадто серйозна, щоб робити з неї футбол партійної розгривки. Вона вимагає основної перевірки і найбільш серйозного та зрілого підходу. За цю справу повинна взятися з повною відповідальністю наша, американсько-українська репрезентація, бо саме ця непередрішенська концепція є великою шкодою для інтересів Америки і вільного світу.

ТРУДНОЩІ ПЕРЕГОВОРІВ З СОВЄТАМИ

Від січня минулого року, себто від невдалої Берлінської конференції у справі Австрії і Німеччини (від 25 січня до 18 лютого 1954 р.), західні альянти насправді не переговорювали з Совєтами. Минуломісячна одноденна зустріч трьох західніх міністрів закордонних справ із Молотовим у Відні була радше формальним затвердженням тексту державного договору про привернення Австрії її суверенности, договору, що прийшов „гладко" після того, як на тайних нарадах кремлівської олігархії вирішено, що треба дати Австрії цей договір з тактичних міркувань, навіть за ціну поважних — порівняно з попереднім совєтським становищем — поступок. Так само Женевська конференція в далекосхідніх справах (від 23 квітня по 21 липня 1954 р.), скінчившись невдало у справі об'єднання Кореї, дала перемир'я в Індо-Китаї, бо комуністи використали прихід до влади у Франції Мендес-Франса і осягнули те, що вимагає від них їхня політична стратегія — здобувати світ „етапами". І Австрія і Індо-Китай і розмови про роззброєння — це все таки побічні театри міжнародної гри. Щойно тепер, коли на 18 липня ц. р. заповіджено конференцію між президентом Айзенгавером, англійським прем'єром Іденом, французьким прем'єром Фором і совєтським прем'єром Булґаніним, з участю міністрів закордонних справ Доллеса, МекМіллена, Пінея і Молотова, починається знову — як висловився Іден — „серія зустрічей на вершинах". Тому не дивниця, що перед першою зустріччю з цієї нової „серії" почались найповажніші наради між керівниками західніх альянтів плюс Західня Німеччина, при чому — очевидно — всі ті наради мають одну ціль: укласти заздалегідь власну, в деталях узгіднену, стратегію і тактику переговорів з большевиками, з устійненням власних цілей та з передбаченням усіх можливих несподіванок збоку совєтського „партнера".

У зв'язку з цим найперше питання, яке стало руба перед Заходом, звучить: хто саме цей теперішній совєтський партнер? Це питання має, так би мовити, два „підвідділи": яка теперішня політична стратегія Москви і хто властиво репрезентує Москву не тільки формально, але й фактично? Очевидно, що відповідь на ці питання мусить бути тільки гіпотична, сперта на здогадах і висновках із подій, які так само не є ясні. Бо хто на Заході може з стовідсотковою певністю твердити про дійсні заміри й пляни большевиків, про таємні рішення московської олігархії, коли жадна душа у світі навіть не знає напевне, хто власне творить керівний у Совєтах гурток і хто в ньому має найбільший голос? І це — перша трудність у переговорах з Совєтами. Ця трудність не тільки формальної натури. Бо коли за зеленим столом західні представники не знають, чи совєтські люди, з якими вони разом засідають, компетентні говорити в імені СССР, то й розмова з ними дуже трудна. Формально представляється так, що до Женеви прийдуть Булґанін, Молотов і цілий штаб совєтських „фахівців". Фактично заледве два тижні тому Хрущов задемонстрував у Беоґраді, що не Булґанін, чи його перший заступник Мікоян, а він, Хрущов, є головним „босом", який диктує тим назверхнім фігурам. Вести переговори з Булґаніним і Молотовим у свідомості, що їм не вільно зважитись на ніяке сміливіше слово без попереднього телефонічного порозуміння з Хрущовим, а може й Жуковим чи ще якимись неприявними за столом совєтськими „сірими еміненціями", — дуже неприємна й складна справа.

Поза цією формальною сторінкою, яка, проте, може мати вирішальне значення для ходу й висліду конференції, істота проблеми полягає власне у згаданій — Заходові невідомій — новій совєтській політичній стратегії. Захід може спиратись тільки на своєму досвіді з минулого. Цей досвід каже, що комуністична дипломатія вбачала в усіх міжнародних переговорах, почавши від Берестейських переговорів Йоффе і Троцького з центральними державами за першої світової війни, передусім терен своєї комуністичної пропаґанди. Маючи власне це на увазі, і президент Айзенгавер і два інші західні прем'єри та всі три міністри закордонних справ погодились заздалегідь обмежити термін конференції так, щоб у кожній хвилині, коли большевики почнуть виголошувати свої промови на експорт, можна буде роз'їхатись, не давши большевикам навіть в руки демагогічного арґументу, що, мовляв, західні „імперіялісти" свідомо розбили конференцію. Поза використовуванням міжнародних конференцій для своїх пропаґандивних цілей, комуністична дипломатія має ще дві інші головні цілі: поділити противників із демократичного табору і виграти на часі. Збагнувши і цю совєтську ціль західні керівники вже узгіднюють такий власний одностайний фронт, щоб він устоявся проти всяких спроб розколоти його або втомити безперервною баланиною із щораз новими „пропозиціями", розрахованими на розтягання конференції в безконечність. Але є ще інша, найповажніша, небезпека у переговорах з большевиками: їхня позірна уступливість і згідливість з пляном використати списані точки порозуміння в зовсім іншому напрямку й іншому дусі, як їх заплянувано за зеленим столом. Клясичним прикладом такої фальшивої і підступної гри були договори, укладені в Ялті і Потсдамі. Тому західні парляментарії мусять „обмуровувати" кожну точку порозуміння такими клявзулями і ґарантіями, щоб заасекуруватись перед зловживанням збоку „льояльного партнера". Цілі переговори виглядають теж зовсім інакше, коли большевики починають їх із заздалегідь прийнятим рішенням не поступитись з принципових позицій, неприйнятливих для Заходу (так було досі в усіх переговорах про об'єднання німецьких земель і про мировий договір з Німеччиною), і зовсім інакше, коли большевики мають готове рішення — дійти до порозуміння (як недавно у випадку з Австрією). Про все це можна дізнатися щойно в ході переговорів, і то аж перед самим їх кінцем, бо ніколи невідомо, котра совєтська писана чи говорена заява має дійсну, а котра тільки пропаґандивну вартість.

З другого боку, переговори з таким противником, як большевики, викликають трудноці для західніх парляментаріїв на, так би мовити, внутрішньому західньому терені. Демократичні держави нашого часу зірвали з методою „таємної" дипломатії абсолютних імперських держав, але й не перейшли до „явної" дипломатії, що її завела була у себе Атенська республіка античних часів, і яку пропаґували большевики зараз після Жовтневої революції. Західньо-демократична дипломатія мусить рахуватися з більшістю у своїх парляментах і з публічною опінією у своїх країнах, яка аж надто часто підпадає під впливи демагогії, що використовує чуттєвий підхід до проблем і тим затемнює далекий політичний овид, не дозволяючи плянувати на дальшу майбутність. З почуттям великої полегші можна думати про те, що сучасні керівники західнього світу не є типами діячів, які, ведучи переговори про міжнародні проблеми з большевиками, думали б про здобування собі симпатій на крайовому ґрунті. Велику полегшу приносить також свідомість, що політично зрілі народи ЗДА, Англії, Франції та Німеччини вже так добре обізнані з міжнародними проблемами й істотою комуністичного світу, що мають повне довір'я до своїх репрезентантів, які через це можуть виступати назверх, які дійсні репрезентанти народної волі.

МОСКВА І ЛЬВІВСЬКА ГРАМАТИКА

В 1938-му році, у виданому в Парижі збірнику „Временник Общества Друзей Русской Книги" том IV, в статті С. Ліфара про спадщину відомого балетмайстра і бібліофіла С. П. Дяґілєва появилася коротка згадка, що між книгами, записаними покійним Дяґілєвим своєму секретареві Б. Е. Кохнові, є „церковно-слов'янська граматика, надрукована у Львові". На згадку цю не звернули великої уваги і тому — за воєнними подіями про це й забулося. — Граматику цю мав купити Дяґілєв у Римі і належала вона, мабуть, колись подільському поміщикові графові Гр. С. Строганову.

Ближчі вістки про цю граматику появилися в пресі щойно минулого року, коли теперішні її власники, зробивши фотостати з книжки, пробували продати її паризькій Національній Бібліотеці й іншим бібліотекам і, дуже можливо, вели переговори в цій справі навіть із совєтським урядом. Тоді ж виявилося, що йде про сенсаційну знахідку, про першу друковану граматику тодішньої літературної — церковно-слов'янської мови на цілому Сході Европи, надруковану разом із першим „Апостолом" на українській землі друкарем Іваном Федоровичем у Львові 1574 року.

Паризька Національна Бібліотека не мала, мабуть, потрібних фондів, щоб набути великої історичної ваги книжку, не поквапилася купити її і совєтська Академія Наук, і книжка пішла на антикварний ринок, де закупив її відомий американський колекціонер Валярд Л. Кілґур, який і подарував її бібліотеці Гарвардського Університету.

Гарвардський Університет доручив вивчення і видання цієї єдиної в своєму роді пам'ятки славістові Романові О. Джекобсонові (Якобсонові), і водночас над цією граматикою почалися студії в московській Академії Наук, яка одержала фотокопії з книжки.

Досліди над книжкою поведено і в московській Академії Наук і в Гарвардському Університеті (проф. Р. Джекобсон — росіянин), у ЗДА в тому напрямку, щоб книжку „анектувати" повністю для російської культури, як „перший друкований підручник русской граматики".

„Советская Культура" з 5 квітня ц. р. подала окреме повідомлення, з якого довідуємося, що в Пушкінському домі Академії наук СССР відбулося засідання „секції древнєруської літератури" з участю представників усіх головних наукових установ СССР, присвячене букварові „уложеному і надрукованому Іваном Федоровом у Львові 1574 року". В засіданні взяли участь наукові співробітники Інституту російської літератури, Інституту історії, Інституту мовознавства Академії наук СССР, Державного Ермітажу й інших совєтських наукових установ. Читали доповіді про цей буквар Т. А. Бикова і В. С. Люблинський, наукові співробітники відділу рідкісної книги державної публічної бібліотеки. У висліді засідання львівську граматику анектовано для „рускої" культури і ствердженo, що „тепер треба відмовитися від поширеного погляду, що першим друкованим букварем на Русі є буквар 1634 року".

Куди далі в імперіялістичному російському „розмасі" пішов професор американського університету Роман Джекобсон. Свою студію про львівську граматику разом із фотокопіями з цілої книжки надрукував він цього року в IX Бюлетені Гарвардської Бібліотеки, з якого видано цю працю й окремою відбиткою. Проф. Джекобсон намагається доказати, що львівський буквар так само, як і львівський Апостол з 1574 року, — це тільки друге видання і що першим було видання такої ж граматики в Москві, надруковане або самим Іваном Федоровичем або його учнями, що залишилися після його втечі у Москві. Коротко кажучи, проф. Джекобсон хоче пересунути початки навчання письма в Московщині ще далі, як совєтська Академія наук, — до 1564 року — часу видання Іваном Федоровичем першого видання „Апостола".

Про те, що рівень культури в тодішній Московщині був такий, що друкар Іван Федоров, надрукувавши першу свою книжку „Апостол", мусів тікати з Москви, щоб уникнути певної смерти з рук роз'юшеної московської юрби, яка спалила його друкарню і надруковані ним книжки, ні доповідачі з совєтської Академії наук, ні професор Гарвардського Університету не згадують. Навпаки, хочуть доказати сьогодні, буцімто москвини були такі жадібні знання й освіти, що перше видання „зачитали" так, що з нього й сліду не залишилося. Не радо згадують ці вчені й про те, що Іван Федоров зміг знайти пристановище і працю щойно на Україні, де, зукраїнізувавши своє прізвище на Федорович, видав і „Апостола" 1574 року і відому єдину для всього слов'янського світу „Біблію" в Острозі — 1581 року.

Справа львівського букваря Івана Федоровича з 1574 року має не тільки культурне чи наукове, але, як бачимо з намагань російських учених — і далекосягле політичне значення. Тому першочерговим завданням українського наукового світу мусить стати об'єктивне вивчення цієї унікальної пам'ятки не тільки українського друкарства, але й усієї української культури. Українська наука мусить виявити всю безпідставність і ненауковість тих чи інших намагань загарбати пам'ятку української культури для Москви, мусить доказати науково, докладною, всесторонною аналізою пам'ятки її справжню приналежність.

Українські науковці мусять виступити одностайно і рішуче проти затемнювання і використовування для тих чи інших імперіялістичних тенденцій факту видання першої друкованої граматики у Львові — на українській землі і в українському середовищі.

бкр.

СПІЛЬНА ДІЯ В НАУЦІ НА ЕМІҐРАЦІЇ

(Дискусійна стаття)

На сторінках однієї з наших европейських газет відбулася недавно цікава дискусія. Порушено в ній питання, чи українська наука на еміґрації вив'язалася з великих завдань, що стоять перед нею під сучасну пору, чи ні. На закінчення її запрошено висловитися й автора цих рядків, і він в основі зайняв позитивне становище в цій справі, вказуючи при цьому на невідрадний стан матеріяльного забезпечення наших наукових установ, що зумовлює деяке послаблення дій на науковому відтинку.

В часі недавньої подорожі по Західній Европі ми мали змогу після близько десятка років відсутности — перерви приглянутися життю й праці наших наукових установ в Европі, а передусім Українському Вільному Університетові в Мюнхені, представництвам Української Вільної Академії Наук у Мадриді, Мюнхені й Парижі та Науковому Т-ву ім. Шевченка в Сарселі. За вийнятком цього останнього, що завдяки меценатству Ексц. Кира Івана знайшло приміщення й можливості праці (давніше під кермою сл. п. проф. Кузелі, тепер проф. Кубійовича), всі інші згадані установи не тільки що не мають власної хати, але ледве латають кінці в своєму бюджеті. Говорити про розгортання наукової праці, зокрема ж про видання праць, зв'язки з неукраїнським науковим світом, участь у наукових конґресах, тощо, власне при недостатньому фінансовому забезпеченні можна тільки в сфері „піюм дезидеріюм", бо при наявному матеріяльному забезпеченні всі вони дають максимум ефективности в праці.

Є, одначе, один із аспектів цієї проблеми, про який мало говориться й мало пишеться, а його коротко можна схопити в словах: яке відношення між нашою політичною й науковою дією в діяспорі.

Звичайно, порівнюючи обидва відтинки фронту, кожен приходить до висновку, що, мовляв, і в політиці і в науці ми роз'єднані, маємо по кілька „центрів", що діють на свою руку й що власне об'єднання цих центрів і центриків дало б посилення акції. Коли йде про політику, то тут справа ясна — на еміґрації, зокрема ж серед т. зв. „політичної еміґрації", повинен бути один центр. Немає сумніву, що цей „один центр" мав би більші й кращі успіхи як у внутрішньоукраїнськім житті, так і на міжнародному полі. Чи так само, одначе виглядає справа з наукою? Чи власне треба б сьогодні доконче об'єднувати УВАН з НТШ, УТҐІ з УВУ або їх усіх в одне наукове тіло?

На перший погляд відповідь може бути теж притаклива. Коли, одначе, приглянутися справі ближче, то здається, що вона була б дещо передчасна. В протилежність нашим політичним „центрам", українські наукові установи на еміґрації мають свої специфічні завдання. УВУ — це передусім науково-педагогічна інституція, що сьогодні репрезентує єдиний український вільний університет на світі. І так як, напр., в майбутній вільній Україні нікому не прийде на думку „об'єднувати" Київського університету з Львівським чи Ужгородським, а Черновецького університету з політехнікою чи Академією Наук, так само й під сучасну пору ми не бачимо не тільки потреби, але взагалі можливостей об'єднувати УВУ з УТҐІ чи в УВАН. Специфіка завдань одної чи другої установи каже їм існувати окремо.

В протилежність до УВУ й УТҐІ — науково-педагогічних закладів, на еміґрації діють іще науково-дослідні установи НТШ і УВАН. Здавалося б, що власне тут повинно бути об'єднання, бо ж навіщо аж двох установ, коли українська спільнота й одної не може добре забезпечити фінансами? Цей погляд знову нестійкий в обличчі специфіки завдань УВАН і НТШ на еміґрації. Адже ж УВАН має надолужити працю й традиції Української Академії Наук у Києві із 1918 р., а НТШ — продовжувати діяльність зліквідованого в 1940 р. большевиками Львівського НТШ. Отже завдання обидвох установ, хоч вони на перший погляд однакові, зовсім різні і наша загальна дійсність по той і цей бік залізної заслони вимагає, щоб вони існували як дві окремі інституції з різними традиціями й з специфічним характером. Що більше, сьогодні з перспективи років, можна зарискувати твердження, що якби на еміґрації не було досі УВАН, то треба б було його негайно створити, так само як у випадку НТШ, яке треба б було відновити в вільних умовинах життя на Заході. Можемо тільки радіти, що обидві ідеї (створення УВАН та відновлення НТШ) були зреалізовані близько десяти років тому, власне коли більшість науковців і ще могла бути разом і висловитися в цій справі. Отже бачимо, що наявні українські наукові установи на еміґрації — це власне мінімуми українських наукових центрів, кожен із окремими завданнями.

Хоч усі ці центри існують окремо, проте в конкретній праці вони діють у порозумінні й коли, напр., НТШ видає Енциклопедію Українознавства, то УВАН видає Софію, чи „Ономастику". Єдине, що можна б тут удосконалити, це зорганізоване порозуміння й спільна репрезентація української науки назверх, напр., у формі, що її реалізує успішно такий American Council of Learned Societies у Вашинґтоні, чи спільні щорічні конвенції наукових товариств Канади. В нашій дійсності була ідея створити, чи краще відновити, Український Академічний Комітет, що свого часу існував у Празі і має вже традицію на міжнародному полі. На жаль, цього комітету досі не відновлено, хоч два з передвоєнних членів його діють на еміґрації (УВУ й НТШ) й вони повинні дати ініціятиву до відновлення цього надрядного, координаційного тіла.

Отже „об'єднання" українських наукових центрів у надрядне тіло — найкраще в „Академічний Комітет" — це черговий етап організованої української науки поза залізною заслоною. Його, одначе, не можна ніяк ставити на одному рівні й утотожнювати з „об'єднанням" українських політичних центрів. Специфіка українського наукового життя, а зокрема ж традиції різних його осередків, зумовлюють такий стан організованого українського наукового життя, який сьогодні існує. Найважливіша проблема тут — це уможливлення українським науковим установам піднестися на вищий рівень праці й продукції саме при допомозі відповідного фінансового забезпечення збоку громадськости.

Д-р Яр. Рудницький

Дмитро Галичин, Екзекутивний Заступник Голови Українського Конґресового Комітету

НА ПЕРЕЛОМІ

ЗВІТ З ДІЯЛЬНОСТИ УКРАЇНСЬКОГО КОНҐРЕСОВОГО КОМІТЕТУ ЗА РОКИ 1952—1955

12

В першу чергу уодностайнено всю працю курсів: дано їм одні Вписові Карти, одні Клясові Денники, Клясові Каталоги, одні Свідоцтва та Тимчасові Програми.

В дальшому запляновано відповідні підручники й видано: „Граматичні вправи II" Романенчука, „Програми з дидактикою" Кисілевського та „Граматику" Кисілевського. Сьогодні є в друку „П'ята Читанка" Радзикевича та „Четверта Читанка" Романенчука. Повне засоблення підручниками залежне тільки від того, скільки й коли дасть УККА до диспозиції Шкільної Ради потрібних грошей.

Сьогодні існують вечірні школи й курси українознавства у 38 осередках із 1800 учнями та 100 педагогами.

Шкільна Рада має діючу Колеґію Інспекторів, що переглядають працю курсів, переводять окружні педагогічні конференції, яких висліди подаються Обіжниками Ради всім школам і курсам до відома.

Тут треба зазначити, що Шкільна Рада працює зовсім безкористовно, віддаючи на те свій час відпочинку і за те їй належиться щира дяка та повне признання. Її дальша праця та виконання задуманих плянів залежатиме головно від тих фондів, які УККА зможе в будучому приділити.

Висновки

Переходячи до висновків і заключень з цього звіту, мушу насамперед ствердити, що сам звіт далеко неповний. Це тому, що багато дечого з діяльности УККомітету, включно з такою довго обговорюваною і оспорюваною подією, як поїздка окремої делеґації УКК до Европи у зв'язку з Американським Комітетом Визволення від большевизму, основно подано і вияснено в моєму та інших звітах з нагоди Річних Нарад Крайової Ради УКК, що відбулись в дні 10-го жовтня 1953-го року в Ню Йорку. Звіт мій був друкований в пресі, отже було б зайво його повторювати.

Що ж можна загально сказати про працю, успіхи чи недомагання УККомітету у звітовому часі. Звичайно, кінцева оцінка тієї праці належить цьому високому зборові — Конґресові. Я хотів би звернути увагу та подати коротку характеристику деяких важливіших проблем.

1. Головною з цих проблем уважаю справу нашої консолідації, про яку вже була згадка на початку цього звіту. Вимріяна серед усіх українців консолідація стала у нас ділом, великим ділом, не зважаючи на всі її трудноці і недомагання. У цьому відношенні звітовий період був у нас направду тією Великою Пробою, що робить кожний нарід і кожну групу зрілою до великих завдань. Я думаю, що цю пробу ми видержали і її з чистим сумлінням можемо записати як одне з найбільших і направду історичних досягнень нашої спільноти. Бо пройдуть роки, прийдуть нові люди, забудуться ті численні трудноці, що їх нам приходилось і ще приходиться поборювати в цій пробі, але її ціль та її ефект світитимуть назавжди видним з усіх боків смолоскипом громадської зрілости і відповідальности нашої спільноти. Великим завданням цього Конґресу є піднести цей смолоскип ще вище, розпалити його полумінь ще сильніше, так, щоб вона своїм світлом роз'яснила шлях поступування теж і нашим ще порізненим братам на еміґрації на інших континентах та загріла новою і більшою надією наш многострадальний, героїчний нарід на нашій не своїй землі.

2. Другою великою прикметою нашої каденції в звітовому часі вважаю більшу стабілізацію нашої праці внутрі і назовні. Правда, що й в звітовому часі треба було багато дечого імпровізувати, треба було шукати нових шляхів і застосовувати нові методи, бо цього вимагає кожна праця і кожний проґрес. Але при цьому ми вже мали вироблений і відповідно дібраний та зіграний апарат, ми мали бюро і працівників, яких ніколи ще не мала в цій країні жадна наша подібна репрезентація, ми вже знали коли, і в які двері застукати, щоб представити нашу справу і ми вже не потребували на кожному кроці рекомендуватись, бо ми вже були відомі і мали таку рекомендацію.

3. У звітовому часі ми поважно розбудували і скріпили теж нашу власну організаційну мережу, здобули для нашої репрезентації безспірний авторитет та створили головну базу для дальшої праці і дальшого розвитку.

4. Наш Народний Фонд не дав ще навіть половини бажаного результату. Що більше, після перших успіхів, він почав навіть дещо занепадати, коли мова про кінцеву суму зібраних фондів. Але, коли глибше застановитись та проаналізувати цілість справи того нашого Фонду, то ми і в ньому можемо легко добачити деякі надії на майбутнє. Справа Фонду вже не є сьогодні тим першим вогнем, що спалахує і погасає. Це, на щастя, вже за нами. Сьогодні цей Фонд, навіть при його скромності і недомаганнях, є у нас уже стабільною не тільки концепцією, але і практикою. Ми вже маємо не тільки „перших ентузіястів" того фонду, але й його вірних поборників, з яких уже творяться кадри.

Крім того, ми, від останнього Конґресу, не тільки старші на три роки, але й багатші трирічним досвідом, загартовані трирічною дальшою працею, вклавши нову цеглину в ту величну будівлю, яку з таким трудом, серед таких невигод і перешкод, але й з таким завзяттям та жертвенністю здвигають українські ґенерації і якій на ім'я: вільна, від нікого незалежна, суверенна і соборна Українська Держава.

(Кінець)

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

„ЗЕМЛЕЮ УКРАЇНСЬКОЮ"

Видавництво „Київ" у Филаделфії видало фототипісю передруковану в 1942-му році у Львові книжку відомого письменника Бориса Антоненка-Давидовича — „Землею Українською".

Визначний письменник Антоненко - Давидович, знаний на еміґрації з ряду творів, показав себе у цій книжці і як спостережливий, талановитий репортажист, що збагатив українську літературу ще мало розробленим у ній жанром мистецького репортажу.

Прекрасна, вишліфувана мова. Тонко вирізьблені образи людей і природи. Враз із автором читач мандрус „землею українською" десь у 1928-29 роках — по її містах і селах, по славних історичних закутках, заглядає в серце її промисловости — Донбас, зустрічається і говорить з людьми найрізноманітніших прошарків суспільства. А прочитавши книжку заплющує очі і бачить — ось вона, Україна, жива, не сплюжена совєтською пропаґандою й не переідеалізована нашими рідними ідеалізаторами.

В нарисі „Там, де тіні забутих днів" читач їде з автором до Нікополя, щоб оглянути місцевості, де колись гриміла славою Січ. Тут він знайомиться з „стовпом місцевого українства", директором школи Півнем, на якому лежить українізація цього південного містечка, що наче крізь сон пам'ятає ще часи кошового Сірка. Милий і зворушуючий своєю щирістю Півень показує тут гостям старий запорізький курінь-комору, що його знайшов у якогось міщанина і урочисто поставив на шкільному подвір'ї. Він навіть трохи смішний, Півень, у своїй вірі, що владі залежить щось на його реставрації української старовини. Він готовий день і ніч працювати для українізації зросійщеного міщанства, але ж: „Оці землячки, понімаєте, не дають життя. Взяти б хоч і цей курінь. Воно ж це потрібне, історія, а вони пащекують: „Очередноє проявленіє шовінізма в Півня . . ."

Човном їде автор на Чортомлицький острів, де колись бушували січовики, і тут знаходить „третє коліно від запорожців" — діда Забутного, що, трохи підпивши, співає йому давніх-предавніх пісень. То дарма, що в уяві столітнього діда переплутався історичний Сірко з ґоголівським Тарасом Бульбою: він вірить, що й Бульба колись жив насправді.

Надзвичайно живо змальовує Антоненко - Давидович дніпровські пороги, що їх ніхто вже з нашого молодого покоління не побачить, бо навіки залили їх води Дніпровської гідроелектрівні. А в нарисі „Де когут піє на три держави" розповідає Антоненко-Давидович, як відвідав він село Ісаківці на совєтсько-польсько-румунському кордоні. „Ми видрялалися на гору. В долині побіг на північ Збруч краяти далі українську землю. Ех, Збруч, Збруч! . . Масивні мостові бики самотньо звелися над річкою. Біжить шосе галицькою землею, мчить селом, поринає за обрій. Туди — де Станиславів, Рогатин, Львів, Перемишль . . . За шосе одразу городи. Капуста, огірки, кукурудза. Біля огірків порається якась бабуся. Видати її чорну запаску і, як живий, рухається вишиваний рукав. Далі за кукурудзою молодиця чи дівчина. Галичанки. — „Ади, Ольго, одне . . ." — доносяться шматки слів, галицьких слів, наївний привіт із-за Збруча".

Прекрасний нарис „2 + 2 = 4". Його заголовок говорить нібито про незаперечну істину, аксіому: в Україні українська мова мусить бути панівною. Але так не є: „У наших українських умовинах, — пише автор, — це треба ще довести; у нас це ще теорема. В нашому повсякденному житті ми часто орудуємо тільки альґебричними літерами, що під них історичний процес поволі підставляє свої визначені числа . . ." І гнівне слово автора нещадно спадає на голови зашкарублих „малоросів", „тоже украинцов", на совєтських чиновників-русифікаторів, що для них усе українське — ненависне й вигадане, а все що російське — „настоящє".

В Гумані з групою письменників — В. Підмогильним, М. Терещенком, Я. Савченком, Г. Шкурупієм і Т. Косяченком — виступає Антоненко-Давидович з читанням своїх творів у сільсько - господарському технікумі. І ось та зустріч, яку влаштувала письменникам українська молодь, увага, з якою вислухали присутні їх твори, і захоплення, з яким потім ці твори обговорювала — переконали Антоненка - Давидовича, що „справді, і у нас уже в культурній українській царині два по два становить чотири . . ." В цій думці скріплюють автора не тільки гуманські студенти. Бо кохається в своїй мові і прагне своєї культури сільська українська молодь, національно освідомлене робітництво, та ба — „зрушив Донбас, і з низів, із шахт, із фабрик тягнеться він до українського театру".

У своїх подорожах автор зустрічається з учителями, інженерами, селянами, шахтарями і тонко примічає окремі рисочки, з яких відтворює новий тип українця, що виростає з аморфної етнографічної лемішки, дореволюційного хохла, встає поволі на обидві ноги і заходжується працювати не „по-хохлацькому".

„Я не люблю Петрівської доби Росії. Я не люблю її, бо давно вже, відколи я випадково (як і багато нас) потрапив до тої психологічної колізії, що звалась „стати свідомим українцем", я виплекав у собі ненависть до Петра і його діл. В моїй уяві поставав не великий конструктор, не суворий прототип Кемаля-паші, а — кат . . . З Петрівської кузні під Полтавою українська шкапа подалась у віки з розрізаним черевом і тельбухами, що волочились за нею шляхом аж до 1917 року . . ."

Все те, що спостеріг і записав у своїх мандрах по Україні письменник, все те, що не зміг він у собі затаїти, — потім, після арешту пригадало йому ГПУ на слідстві і поставило перед ним як обвинувальний матеріял. Чудесні, блискучі перлинки, розкидані по його творах, перлинки, в яких виявив він свою любов до рідної землі — старанно зважили і порахували слідчі. І засудили його на смерть, як націоналіста.

„Землею українською" належить до тих книжок, з якими мусить познайомитися наш читач, особливо ті наші молоді люди, які Східньої України не бачили і ідеалізують її, пізнаючи лише з повістей Кащенка та Чайківського, або ж, навпаки, уявляють собі її як дике поле, докорінно зросійщене Москвою.

Замордований большевиками український патріот Антоненко - Давидович максимально об'єктивно — звичайно, в умовинах совєтської цензури, що була тоді ліберальнішою — змалював ситуацію на Україні в 1920-их роках, коли, в бурхливих процесах українізації чимраз виразніше виявлялась потворна фізіономія московського шовініста-держиморди.

В. С-ко

ЗЕМЛЕЮ УКРАЇНСЬКОЮ

Острів Хортиця, де була Запорозька Січ

УСПІХ УКРАЇНСЬКИХ МИСТЦІВ

Дня 15 травня у Ветпейдж каунті Клюб — Ветпейдж, Лонг Айленд закінчилася мистецька виставка, у якій брали участь два українські мистці, а це Іван Кучмак та його син Ігор Кучмак. Мистець Іван Кучмак одержав першу нагороду за пейзаж „Housatonic river" (олія), а мистець Ігор Кучмак також першу нагороду за мідеорит „Pepper, the clown".

ФАЛЬШУВАННЯ ІСТОРІЇ

В літературних і педагогічних колах України обговорюється нова книга — „Нарис історії української радянської літератури". Після попереднього обговорення цього „нарису" на катедрах педагогічних інститутів та університетів республіки, була скликана у Києві широка нарада викладачів, літературознавців, критиків і письменників, на якій протягом двох днів велася дискусія над „Нарисом".

Новий „Нарис історії української радянської літератури" є черговою спробою дати підручник з історії української літератури студентам і викладачам високих шкіл України. Всі попередні спроби, як відзначає також і один із теперішніх учасників дискусії, „не увінчалися успіхом". Як на причину цього неуспіху казенна совєтська критика вказує, що „багато шкодили тут запеклі вороги народу — буржуазні націоналісти і космополіти". В дійсності ворогами народу, які увесь час шкодять випускові повноцінної історії української літератури, є большевицька Москва та її аґентура на Україні — большевицькі бюрократи з ЦК КП(б)У. Бо ж відомо всім, що українські літературознавці створили не один підручник з історії української літератури, і всі вони були за наказом з Москви знищені. В роки другої світової війни, перебуваючи в Уфі в тяжких умовинах, українські вчені й літературознавці створили „Нарис історії української літератури", який вийшов 1945 року. Але ЦК КП(б)У одразу ж після війни за наказом Москви осудила цей нарис і він був знищений тільки тому, що в ньому мало говорилося про єдність українського і російського народів, про спільне джерело їх культур і що в „Нарисі" „не показано великого і плодотворного впливу російської культури і літератури на розвиток української культури і літератури". ЦК КП(б)У не тільки осудив і знищив „Нарис історії української літератури" 1945 року, а й висунув проти авторів „Нарису" Кирилюка, Шаховського, Плісецького, Маслова, Пільгука і Ткаченка обвинувачення в тому, що вони „через „Нарис" пропаґують буржуазно - націоналістичні погляди в питаннях історії і літератури".

Засуджені автори „Нарису історії української літератури", який вийшов 1945 року, не могли взяти участи в складанні нового „Нарису історії української радянської літератури", який тепер вийшов. Зате, як велике досягнення цього нарису, відзначається, що в його створенні взяли участь російські вчені і критики, що над його створенням працювала спеціяльна комісія російської Академії у Москві і що цей „Нарис" вийшов передусім російською мовою. З усього цього видно, якого страшного спустошення зазнала Україна від Москви, як винищено її інтеліґенцію, яке боязке недовір'я виявляє Москва до українців.

Як же оцінили цю нову російську версію історії української радянської літератури українські викладачі і критики на своїй київській нараді?

Київська нарада викладачів української літератури визначила „Нарис" в загальному як антинауковий твір і висловила цілу низку інших закидів. Так, напр., викладач Харківського Університету Боянович мав відвагу заявити, що в „Нарисі" зовсім „не розкриті національні риси української літератури" і що автори „Нарису", „згадуючи про національну специфіку, не пішли далі декляративних заяв". Критиковано такі загальникові визначення головних рис совєтської літератури, як „соціялістичний реалізм", „комуністична партійність", „ідеї патріотизму", „дружба народів" і т. п.

Другий учасник київської наради Д. Копиця висунув питання „про наукові принципи, методологічну основу періодизації історії літератури", заявивши при цьому, що „не можна механічно переносити ці принципи з інших наук", як це має місце в „Нарисі", де періодизація, застосована до історії української літератури, перенесена з історії комуністичної партії Совєтського Союзу.

Викладач Львівського Університету Василь Лесик критикував „Нарис" за те, що в ньому відсутня естетична аналіза творів, і закликав при цьому: „Треба всім глибще опанувати методу аналізи літературних творів". Адже без такої „глибокої аналізи нема й науки про літературу". Інші учасники дискусії також приєдналися до цієї думки, відзначаючи як велику хибу нового „Нарису історії української радянської літератури" те, що в „Нарисах недостатньо подана аналіза художньої майстерности письменників, їх творчої індивідуальности", а Шаховський спинився в дискусії на тому, що в „Нарисах" „не знайшов відображення розвиток різних течій і стилів у межах єдиного методу соціялістичного реалізму".

Коли один з партійних критиків, а саме Г. Овчаров, спробував закинути новому нарисові традиційне обвинувачення, що в „Нарисі" є „відступ від партійної оцінки деяких літературних явищ" і „применшення впливу російської літератури на творчість українських радянських письменників", то учасники київської наради ствердили безпідставність такого закиду. „Партійних оцінок" і підкреслювання „благотворного впливу" російської літератури на українських радянських письменників на цей раз мабуть більше, ніж на це дозволяє звичайна пристойність. Не дарма ж цей нарис творився головним чином у Москві і за участю російських авторів.

П. Ром.

Левко Ромен.

ВЕСЕЛКА І — П'ЯСТУК

Мотто: Хай буде кращою з-поміж твоїх прикмет —
Відповідальність за найменше слово!

(Євген Плужник: „Поетові")

Беру ці два слова як два протилежні полюси, дві тямки, що характеризують усякий процес творчости, отже й процес поетичної творчости. Їх можна розглядати по лінії, сказати б, сурядности і по лінії протирядности, тобто — протиставности. Розглянемо найперш по лінії сурядности, у значенні уживання саме оцих, а не інших слів, що є в нашій мові на означення саме цих тямок. Чому їх уживаю? А саме тому, що це є питоменно українські слова, хоч поруч них є в ужитку й інші слова — „райдуга" і „кулак". За аналогією взявши, знайдемо також чимало й інших слів, що все мають дублетні вирази, або й більше, як от — чекати (ждати), тримати (держати), борошно (мука), бараболя (бульба, картопля тощо), лелека (чорногуз, бузько, бусель) та інші. Чому ж саме раджу вживати ці слова, а не їх, можна б сказати близнюків? . . Може з міркувань загумінково-провінційних? . . Ні і ні! . . Стверджую, що на Лівобережжі поширене слово „райдуга", але я, вичитавши в творах Шевченка про веселку, що „у Дніпра воду позичає", закинув „рідну" мені „райдугу", а вживаю виключно слово „веселка'. Чому? Бо, крім того, що це слово звучанням своїм є оригінальне і відмінне від московського „радуга" (відмінність чи подібність у звучанні з якоюсь сусідською мовою — це причини другорядного значення), воно дуже гарно віддає саме оту тямку тріюмфу, закінчення певної дії — „веселитися" . . . „веселі кольори" . . . Між іншим — у совєтських словниках є і це слово з таким поясненням: „поетичний вираз", отже бачимо, що й тут „підсудний (наперед уже засуджений!) — сам признається! А що цьому неправда, (що тільки — як „поетичний"), бачимо по словах похідних: веселчаний, веселковий (про кольори), тобто, що вони уживані і в практичному житті, не тільки як поетичний вислів.

Отак саме є „рідніший" мені „кулак" як „п'ястук", а я таки вживаю „п'ястук", бо й він важніший своїм змістом, бо ж крім „п'ятірности" має ще в собі й звуковий „стук". Іншими словами, кажучи, у доборі слів, вислову не керуюсь якомись загумінковими (хуторянськими!) міркуваннями, спонуками. Ні, я ворог загумінковости в мові і взагалі „говірковости" у літературних творах. У своїй літературній творчості ми повинні творити все лише соборною літературною мовою, а тим самим і творимо, довершуємо єдину соборну літературну мову. Критеріями ж у доборі словного матеріялу повинні бути: питоменність вислову (не „калька" із чужого зразка!), доцільність вислову, у значенню виразности, сказати б, утямности вислову, як також історично-традиційна пов'язаність із попередніми надбаннями нашого письменства. Лише цей останній критерій не повинен затемнювати попередньо згаданих, бо наше письменство довший час росло самостійно із місцевих говірок, з місцевого ґрунту, мало маючи обєднувальних чинників, то й не диво, що воно й досі не дійшло до стану нормативного абсолюту, авторитету у вислові. До цього воно лише наближається. Струментом же його є соборна літературна мова. І в сучасну пору ми лише в загальному маємо, сказати б, „ідеал" соборної літературної мови, але ще його не осягнули . . .

Але прямувати до цього ідеалу мусимо. Як? . . Ось кілька прикладів і міркувань:

Ось розкрились троянди
[червоні,
Наче рани палкі восени.

(Л. Українка „Останні квітки")

Чому тут Леся Українка, що була вибаглива в доборі слів для вислову думки, ужила мало поширеного в народі слова „троянда" (грецьк. походження) — замість широко

(Закінчення на стор. 4-ій)

З ГРУЗИНСЬКИХ ПРИКАЗОК

Стережись того, хто тебе боїться.
Змія ряба ззовні, а людина всередині.
Чесний ворог краще як поганий приятель.
Якщо при тобі твоя голова — ти не бідний.
Хто не шукає приятеля, той сам собі ворог.
Не бійся того, хто Бога боїться.
Зла людина і на Великдень недобра.
Будуй такий міст, щоб і нащадки твої по ньому пройшли.
Іди повільно на бенкет, а біжи туди, де нещастя.
Між чесними ворогами сумління — посередник.
Бійся не смерти, а сорому.
Відчиняй свої двері, — знайдеш і чужі відчиненими.

Д. Гуменна

ВНУКИ СЛІПОГО ЗАПОРОЖЦЯ

5

Яків Шепель почав повстання 1-го травня 1919-го року з 25-ма вояками. Це все були довірені хлопці, що пішли служити до большевицької міліції, щоб здобути зброю. Повстання було спочатку стихійне, все село було охоплене й активно приймало участь. От тепер придалося селу В. його вигідне стратегічне положення. Як тільки наступали большевики, їх у селі було видно і зразу все село на ногах. Чоловіки всі до зброї, а старі, жінки й діти — в ліс.

До Різдва вже мав Шепель чотири тисячі піхоти й кінноти та багатий обоз. Одного сталого місця повстанці не мали, а літали по всій Вінниччині, як шуліки. Не раз, і то дуже часто, були зайняті міста Вінниця, Літин, Летичів, Жмеринка, Проскурів, Бар, Хмільник, Калинівка. Коли повстанці нападали на яке місто, то тому, що треба було рятувати людей, яких було повно по большевицьких тюрмах.

Як виглядала та війна населення з червоною владою, хай розкаже своїми словами Зінаїда Шепель. Їй — слово:

„Одного разу червоні хотіли показати, що вони вміють. У м. Літині на площі зробили трибуну, ото на цій трибуні мали скарати дванадцять українських старшин, привезених із фронту. Це був чи не кінець травня, початок червня 1919-го року. Привезли із Вінниці китайців, по селах дали наказ, щоб люди зійшлися дивитися, як будуть вішати петлюрівців. Для цієї „паради" прислали досить велику залогу.

„Ото ж того дня, як мала відбутися „парада", о третій годині ранку почався бій за місто. Наші козаки оточили місто з трьох боків, телефони порвали, тому червоні не могли дочекатися нізвідки допомоги. Місто Літин усе в садках і положене в долині, ще й кругом — глибокі рови. Наші мали добру позицію, а червоні сиділи на церкві, на костелі, на соборі та й строчили із кулеметів по садках, але тільки листя збивали. Бій за місто тривав 12 годин і старшин урятували. Наші майже не мали втрат. Один був убитий, два поранених. А червоні втратили 30 забитих, до сорока поранених . . ."

6

Поки точилася партизанська війна, удома у В. свої справи робилися, свої історії відбувалися. Заарештували червоні батька. За що? Так, ні за що, за те, що сам — бідняк, а виховав сина, який хоче України. Не били батька, тільки лаяли дуже, — „Ми тобі дамо Україну! Хочеш самостійної України, так ступай в штаб Духоніна, там будеш мати Україну". По дорозі до „штабу Духоніна", батько вискакує з поїзда у глибокий сніг, мало не замерзає у кучугурах, — і тікає. Але не надовго.

А в цей час почав лютувати тиф, все лежало покотом, сам Яків захворів на сипняк і рідні відвезли його в незнане місце за сто п'ятдесят кілометрів. Яків бореться із тифом і не знає, що через п'ять тижнів після втечі знову батька заарештували большевики. Цим разом батька страшно катовано, поламали йому шістнадцять ребер . . . Тут же негайно судили, бо боялися, що син прийде визволяти батька. Присудили смертну кару із заміною на досмертне ув'язнення.

За що ж така страшна розправа? Ніхто не знав. І Зіна не знала б, та на побаченні скатований батько дещо сказав. Домагаються, щоб видав таємницю, де похована зброя та інше військове майно. Може, ще катуватимуть, може, не витримає тут, а може, і Яків десь там від тифу помре . . . А той старшина, що з ним разом ховав, уже помер, то що ж, — так ніхто й не знатиме у слушну годину, де її шукати?

І це востаннє бачила Зіна свого батька. Зближався фронт, червоні відступали — й отруїли батька, так і не витягнувши з нього таємниці.

А тим часом у В. свої справи діються. Отаман хворий, майже всі козаки лежать хворі на тиф, наказувати нема кому, батька вже нема. Зіна з матір'ю самі удома. А тут ще й від козаків спокою нема. Один залюбився й так увірився, що аж посварилася з ним. Другі також кидають оком, перестрівають, — хто зна може й чого іншого. Як це перестрінуть, так і закидають: „Що будемо робити? Нема в нас зброї, нема кулемета жадного. Ти напевно знаєш, де лежить зброя".

Може, вона й знає . . . Але як вчинити? Може, для того і сказав дещо батько їй. У нашій стодолі під сіном лежать рушниці й набої, а в церкві . . . Ну, й що робити? Наказувати нема кому . . . „Підіть до церкви, за святим Миколаєм і Пречистою подивіться, може що й знайдете? . .

А в церкві було два образи, завбільшки 150 на 250, за ними можна було сховати по маленькій гарматці, а поховані були кулемети. Пішли хлопці до церкви помолитися й дістали, що було їм треба. А скільки то ще лишилося захованого невідомо де, що батько не встиг Зіні сказати . . .

7

Батька закатували й убили, брата нема, кругом тиф лютує, фронт навкруги, а той козак, що залюбився, вирішив, що Зіна повинна вийти за нього заміж. Треба бути божевільною, щоб у такі тяжкі часи думати про заміжжя! Зіна, може, й посміялася з нього, не знати, але той козак затаїв злобу й шукав нагоди помститися. Як прийшли червоні, він пішов служити до чека і перше, що почав — полювати за нею. Він знав, що від Зіни військові не крилися і їй відомо, де похована зброя, — отож, як тільки наші частини відступили, а вернулися червоні, то з першого ж дня чека почало за нею шукати. Нічого їй до вибору не лишилося, як піти в ліс, у партизанку. І так вона й зробила.

Справді, чи видумав би іншу раду хто інший. Прийшов Микола, син сільського дяка (а цей Микола був посланий у чека на службу отаманом Шепелем), і розповів, що на Зіну був заочний суд. Зловити і, якщо не признається, де схована зброя, то катуватимуть: за кожний палець на руках і ногах по десять шпилечок, випалити очі, обрізати груди, носа й вуха та язика. От таку їй присудили катівську міру, ще не зловивши, бо знали, якої вона вдачі.

Тієї ночі вона вже удома не ночувала, а пішла до товаришки. Як тільки почало сіріти надворі, вона з товаришкою взяли по кошику й пішли, ніби рвати черешні. Прокралися городами так, що ніхто їх не побачив, вийшли до річечки і по річечці пішли, поміж густими вербами. Вже за селом побачили, що на всіх вулицях у кінці села стоять кулемети. Попрощалася Зіна з товаришкою й пішла у ліс. Так вона стала козаком.

Із червня 1920-го року до кінця жовтня працювала Зіна козаком-розвідницею, аж поки не зблизився фронт. Тоді забрала маму й перейшла фронт на тому відтинку, де був брат. Брат як подивився, яка вона стала пошарпана, як почув, що два рази поранена, то був дуже злий. Заборонив їй козакувати.

В листопаді 1920-го року із військом перейшла вона Збруч.

8

А повстання тривало далі, до середини літа 1921-го року. В тому році Яків Шепель був висланий з-закордону на Вінниччину для партизанської праці, і з ним пішло 300 козаків. Большевики тоді оголосили широку амнестію і свободу всім, хто покине зброю. Люди повірили й пішли додому, проте, в околиці В. партизанка тривала ще до 1924-го року, а після того, хто лишився, то подався у Чорний Яр, що біля Мотриного манастиря на Київщині.

Це була та частина повстанців, що не повірили обіцянкам червоних. Основна маса повірила „широкій амнестії". Яка то була амнестія — показала історія. Минули роки — і з'явився у Вінниці „Парк Культури", а ще новіша сторінка історії — страшні вінницькі розкопки.

А що було з тими, що не здалися, не повірили й перейшли кордон Польщі?

Зіна Шепель пише:

„21-го листопада 1920-го року на Михайла ми переходили Збруч. Поляки наказали здати зброю. Це був вершок нашої розпуки. Наші козаки розбивали й ламали зброю та заливалися слізьми. Старшини ховали свої револьвери, де могли. На цьому возі, що їхала з мамою я, сховано понад двадцять штук. Пізніше нас перевезли до табору Ланцут і Стршалкуф, Скалмєржице і Каліш. Це був жах! Люди були голі й босі. По двох роках ніхто не міг би й подумати, що це — козаки та старшини. Мерли, як мухи, і все на скороспішне ТВЦ".

У цих скупих словах запорізької внучки є трагізм, але не капітуляція. Жива історія, що починалася в саду під затишною старою березою у розмові стодвадцятилітнього запорожця із майбутнім отаманом, палким хлопцем, це — матеріял до великого історичного роману, що його винне сучасне покоління українській літературі. Безмежно щира, затятої козацької вдачі дівчина, яка віддала Українській Національній Революції все, що мала, — також належить до цієї живої історії.

Кінець

ВЕСЕЛКА І П'ЯСТУК

(Закінчення зі стор. 3)

вживаного „рожа"? Гадаю, що з мотивів культурно-історичних, бо цим підкреслюємо наші культурні зв'язки зі старовинним грецьким світом, коли ще не слідно було римських впливів, що настали пізніше.

Приклад із творів М. Ореста — „Тонка вібрація проймає всі ростини..." Чому автор, не оглядаючись на словники, що все пхають свої („розслинені") — „рослини", ужив таки „ростини"? Мої міркування такі: Збірна тямка — „рістня" або „ріст" від слова „рости" є чи не старша від одиничної „ростина", а „рослина", яка защепилась у нас із польщини, недоречно утворена від слова „рослий"... І тому остання форма нам не прийнятна... Збірних же за цим зразком маємо чимало — звірня (одна — звірина, хоч є ще збірне — звірина, наголос на останньому складі), пташня (одна — пташина) тощо. Також свідомо уживаю слова „птаха" (жін. роду), бо це є теж наша питоменна форма, уживання цього ж слова в чоловічому роді защеплене нам із польської мови. На це є кілька доказів, напр.: на Лівобережжі і повна форма „птаха" уживана в жіночому роді, а здрібніла „пташка" либонь чи не на цілому етнографічному обширі, щоправда, поруч із „птиця", що вживається підо впливом церк.-слов'янської мови (ну, й пізнішого впливу московської, що все була мовою шкільного навчання). Навіть у О. Федьковича з далекої від Полтавщини Буковини зустрічаємо такий рядок: „Птаха нужду нам ворожить" („Добуш"). От маємо також із карпатського закутка, з Гуцульщини, гарне слово „кріс", що утворене від слова „кресати" (коли ж хто скаже, що це недоречно, бо тепер кріс „не креше", а стріляє, то досить нагадати, що „стріляти" ще недоречніше, бо це колись значило — „пускати стрілу із лука!"). Також не зважаючи на те, що деякі пуритани мови уживають і далі слово „виконавчий" замість „виконний", що вже є цілком засвоєне в літературній мові, я схвалюю вживання „виконний" (аналогічне — „законний"), бо наросток „авч" не є український, і всім словам із тим наростком можна все дати форму із іншими наростками, як от: виховавчий — виховний, законодавчий — законодатний тощо.

Отож, послуговуючись такими критеріями, допомагаємо зростові і стабільності нашої соборної літературної мови. На нас просто таки лежить обов'язок — дбати за стрункий розвиток нашої літературної мови, бо на рідних землях, як і все життя нашого народу, так і мова — є в тяжких обіймах московського давуна. Там інший обов'язує критерій: „Ісхадіть із общинасті двух язикоф", тобто — „зі спільнотности московської та української" (у випадку вивчання української мови), а не з відмінности, питоменности самої мови. Отож, можна уявити собі, як може виглядати українська мова, коли б ще кілька десятків років потривала та навіжена „опіка" „старшого". Це ж є той шлях до знівелювання нашої мови до ролі провансальської говірки, яку в такому випадку можуть толерувати й непрохані опікуни — окупанти. Дехто в цьому випадку каже так: „Ні, треба слідкувати за розвитком мови на рідних землях, щоб не відірватись нам від ґрунту..." Авже ж, ніхто цьому не перечить. Але — як слідкувати?.. Не в значенні — все сприймати, що там подиктують, а лише — позитивне, що виникає з розвитком та поступом нашої мови як засобу вислову. Фальшиве ж, накинене нам — відкидати, а самим творчо впливати на добрий стан мови, що є душею нації.

Ще на хвилинку глянемо, як — чи задовільно — вив'язуються із цього наші автори. Щоб живих не дратувати, візьмемо дещо від „відійшлих", „мертвії бо сраму не імуть". Приклади з творів С. Черкасенка (П. Стах), бо такі приклади часто-густо і в сучасних трапляються. „Шепче стиха очерет" („Повстанський табір". Т. I., ст. 146). „... Село... все шепоче комишами" („Зелен ожупанник", ст. 144). Чому це — раз „очерет', другий раз — „комишами"?.. Бо — „так вийшло"?.. Раз „шепоче", а потім — „шепче"? Бож — „шепотати" і „шептати" мають трохи відмінні тямки, а саме: „шепотати" — щось пошепки казати, а „шептати" — пошепки проказувати якусь молитву чи закляття, це майже рівнозначне із „чаклувати", звідси назва — „баба-шептуха". У нього ж — ще й гріх проти евфонічности: „„Червона кров в блакиті" („Забутий", ст. 180), також — „Привид кривавий десь щез" („Колискова смерти", ст. 177). Щоправда, такі випадки можна недоглядом чи й легковажністю пояснити. Але як, напр., такі явища пояснити, коли автори, що є поза засягом московського „нездріманого ока", немов на глум пишуть так, ніби справді „ісходят" із спільнотности з московською мовою. Такі, напр., видання, як „Радянська Україна", льояльно уживають слів, що в академічному словнику подані — „швидкість", „швидкісні методи", а деякі тутешні (ледачі?) редактори (звичайно — щирі патріоти!) толерують такі зацвілі слова, як — „скорість", „Звено", „Зарево" (назва студ. Т-ва!!). „Взаїмна поміч" (також Т-во, у словниках устійнено — „взаємний", „взаємини" тощо). Таке явище назвати можна хібащо — неохайністю, а може й — ігнорацією. На такі явища слід звернути увагу та їх поборювати, бо розпаношення їх свідчило б за якийсь узагалі занепад нашого духового життя, бо коли зброя тупиться — як виглядатиме тоді боротьба?..

Гляньмо тепер, як згадано, по лінії — протирядности. Отже, протирядність — у значенню змістовному. „Веселка" характеризує споглядальний стан душі: захоплення красою світу та його чергових явищ. Це стан пасивний... „П'ястук" — це стан активности, стан волевої напруги, що не задоволюється станом споглядання, а хоче зі свого боку вплинути на хід подій і явищ. Хоче ще й панувати над тими явищами. Спонукувати за своїми бажаннями, за свою хіттю. Цим ми характеризуємо два стани душі: пасивний (споглядальний) і активний (діяльний). Але цим не кажемо, що український письменник, поет і взагалі мистець має обов'язково ці стани опанувати при своїй творчості, бо ж, говорячи „діялектично", кожний із цих станів сам підказує (а декому — й диктує!) про другий стан. Візьмімо „веселку". Ми бачимо її звичайно по громовиці (хоч іноді бачимо і в інших явищах природи, напр., — у стовпі бризок та піни над водоспадом, скажімо, Ніягари). Тоді вже та „Божа хуртовина" ущухла, віддалинилась, а сонце заливає вже простір і на тлі грізної хмари малює кожному з нас (індивідуально!) чарівну дугу веселки з переливами кольорів. І ми втішно споглядаємо це величне явище, але несамохіть душа наша заприймає це як тріюмф тієї сили, що доконала призначеного їй чину і тепер ніби маніфестує свій щасливий „фініш", тобто каже про кінець якоїсь акції (і то — тріюмфальний!). Та, констатуючи ці факти, ми ще цим не кажемо, щоб кожний отак сприймав це і творив за якимось шаблоном. Ні, це лише нагад про те, що — хоче автор чи ні — усякий твір усе має оці точки: початкове напруження (обумовлене задумом, темою) і кінцеве відпруження — веселчане чи „громоспадне" тільки.

Микола Очерет

Записки журналіста

(Євген Онацький. „У вічному місті". Записки українського журналіста. Рік 1930. Видавництво Миколи Денисюка. Буенос-Айрес. 1954 р.)

Видавництво Миколи Денисюка дало до наших рук перший том великого твору професора Онацького: „У вічному місті". Цей перший том має назву: „Рік 1930". Оглядаємо нову книжку: гарне оформлення, прекрасний папір, виразний друк, а головне — „товста" книжка на 533 сторінки — це б то те, за чим ми вже заскучали. Остання „товста" книжка, що була в наших руках це прекрасне видання третім накладом „Царівни" Ольги Кобилянської у видавництві: „Сурма", але то вже раніш читана повість, а це зовсім новий „документальний образ усієї нашої закордонної діяльности на тлі загально-европейської політики" за 1919-1943 роки. Тому з особливою радістю і задоволенням ми розгорнули нашого найкращого друга — „товсту" книжку.

„1 січня 1930 року. Новий рік починається під знаком мистецтва, а властиво літератури, музики і співу..." і далі замітка з „Іль Масаджеро", де читаємо: „молодий баритон Євген Онацький проспівав деякі музичні уривки..." Ми спинились і мимоволі згадали недавно читані випущені в світ цим же видавництвом мемуари письменника Уласа Самчука: „П'ять по дванадцятій", що охоплюють події з 6 січня 1954 року до 9 серпня того ж року. Ми тоді зарікалися читати записки письменників, особливо, коли вони робляться „на бігу", бо в таких записках вся земля з усім її життям вертиться навколо „Я" письменника. Ми спинились, подумали і почали читати далі. Читаємо, а нам починає розкриватися новий, незнаний нами світ. Живучи в 1930 році за „залізною заслоною", нам і в мріях не ввижалось, що десь в далекому Римі живе людина, яка веде листування з нашими ж людьми і головною турботою того листування є наша доля. З того листування довідуємось, що кожен адресат мав свою думку, свій шлях дій, свої методи роботи, але мета у всіх була одна: безкомпромісова боротьба з большевизмом за волю українському народові, безкомпромісова боротьба з усяким гнобителем нашої Батьківщини. Кожен, хто допомагає їм у цій боротьбі — їх приятель, хто помагає гнобить Україну — їх ворог. Ось за датою 8 лютого 1930 року натрапляємо: „Але ж це неможливо, щоб у наші часи відбувалися такі неймовірні знущання, — каже гарненька американка міс Ту... Щоб у владі стояли люди, які б навмисно й послідовно присуджували до повільного вимирання цілий нарід, щоб вони палили села з жінками і дітьми..., щоб дозволяли по своїх установах мордувати людей в таких торturах, що перед нами й суди інквізиції блідnуть, у це неможливо повірити..." І ми знаємо, що ота гарненька міс Ту, як і увесь американський народ, є наш щирий приятель. Правда, тоді вона, як і увесь американський народ, не вірила в можливість тих „неймовірних знущань", але час і хід подій змусив скинути з очей рожеві окуляри і подивитись відкритими очами на дійсність, і ми відчули коло свого плеча плече всього американського народу.

„Лишіть його, міс Ту, — втручається наразі різко коментатор Франчі, молодий, чорнявий італієць з відкритим чесним обличчям і лукавими блискучими очима. — Лишіть його! Ви ж приїхали до нас, до Італії, студіювати наше життя, наші здобутки — нащо вам та безнадійна українська справа?". І трохи далі порівнює нашу еміґрацію з чеською: „Серед них було троє людей — Бенеш, Масарик і Штефан. Хоч вони ніколи себе урядом не називали, але для всіх чехів і нечехів, вони таки були справжнім неофіційним чеським урядом. І ми тоді теж знали, з ким мали говорити, від кого чого чекати... Ці ж люди мають силу різних урядів і центрів, але, як добре до них всіх придивитися, — всі вони — порожнє місце..., Всі вони один одного поборюють, один під одного підкопуються, один одного лають... Поки так буде, ми волімо большевиків у Росії... ніж витрачати час на розмову з порожнім місцем..." І ми знаємо, що цей народ не поставить своє плече поруч нашого в боротьбі: він чекатиме, поки ми переможемо і тоді він почне з нами „торгувати", а тепер він „торгує" з нашим ворогом. Історія давно вже здала цей принцип до архіву і наступні події дошкульно вдарили саме по тих, що „торгували". Італієць добре побачив наше роз'яснення, але проплющив те, що нас єднало.

„... Українська еміграція в Европі виявила себе не тільки національно активною, але й добре зорганізованою: на перші поклики болю, що донеслися з сіл Галичини, вона відповіла градом телеграм, меморандумів та листів до Ліґи Націй, до урядів великих держав, до помітніших діячів Европи та до різних часописів в усіх европейських мовах. В Празі, в Брюселі, в Женеві почали виходити українські бюлетені в чужих мовах, в яких друкувались і друкуються найбільш жахливі документи терору та інформаційні статті про українську справу взагалі. Наддніпрянці і наддністрянці стали разом, гуртом до спільної праці!.." Люди горіли одною вірою й однією надією — здобути Соборну Велику Незалежну Україну, так як це було за часи боротьби в першій революції. А рятувати треба було, і то негайно, бо „большевики так не знущаються: ставлять під стінку і — амінь. А тут катований священик Мандзій і священик Головінський просять, щоб їх добити, а кати кажуть: „Не бійся, святим гайдамацьким не будеш, ми тільки так робимо, щоб тобі відхотілось України!.."

Так рядок за рядком, сторінка за сторінкою, без жадних прикрас, автор описує події 1930 року і тому нам дорогі навіть такі короткі записи: „Виїхав до Женеви". Сьогодні всі ті події і люди належать вже історії, але декого з громадських діячів того часу, Господь Бог схоронив ще до цього часу і саме їм належить виправити ті неточності, що попали на сторінки „товстої" книги, щоб до рук нашого майбутнього історика попав добре провірений матеріял, а ми нетерпляче чекатимемо появи нових заповіджених автором і видавництвом томів цього великого цікавого твору, що має назву: „У вічному місті.

„НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ"

Вінніпеґ. — Як подає часопис „Українське Православне Слово", вже закінчено друк першого тому праці професора Івана Власовського під назвою „Нарис історії Української Православної Церкви від 10-го до 20-го сторіччя". Перший том охоплює період до 17-го сторіччя. Праця професора Івана Власовського, яка буде видана в двох томах, матиме понад 700 сторінок тексту і багато ілюстрацій.

Розпочато вже також переклад цієї праці на англійську мову.

ПОПРАВКА

В статті В. Січинського „Третя мистецька виставка", що була друкована в „Свободі" дня 12 травня ц. р., трапилися дві друкарські помилки. Про твори О. Дядинюк правильно має бути: „О Дядинюк, на цей раз створила менший, прекрасно стилізований, образ „Польова мавка", що тісно зв'язаний з українським фольклором". Про В. Ласовського: „Красвид міцний своїми барвами і неспокоєм. Є тут щось терпкого і таємного в змінливому і зрадливому підсонні та тяжкій боротьбі людини зі стихією".

З НОВИХ ЖУРНАЛІВ

● **Український Місіонар у Бразилії.** Березень 1955. Ч. 3. Рік XX. Прудентопіль, Парана, Бразилія, 1955, ст. 16.

Визвольний Шлях. Суспільно-політичний і науково-літературний місячник, Річник I (V), кн. 11 (11-86), листопад, 1954. Лондон, 1954, ст. 112.

● **Вісник.** Суспільно - політичний місячник. Орган Організації Оборони Чотирьох Свобід України. Рік IX, ч. 4(78). Квітень 1955. Ню Йорк, 1955, ст. 32.

● **Oriente cristiano.** Revista mensual unionista. Рік V, ч. 3. березень 1955. Мадрід, 1955, ст. 12.

● **Голос Спасителя.** Релігійний місячник. Рік 27, ч. 5. Травень 1955. Йорктон, Саск., Канада. Йорктон, 1955, ст. 64.

● **Україна і Світ.** Література, наука, мистецтво і громадське життя. Зошит чотирнадцятий. Ганновер, Німеччина, 1955, ст. 72. (Друковано в друкарні „Логос" у Мюнхені).

● **Вісті** Братства кол. вояків 1 УД УНА. Рік VI. Ч. 3-4 (53-54). Березень - квітень 1955, Мюнхен, 1955, ст. 32.

Вістник. Суспільно-політичний місячник. Травень 1955. Рік IX, ч. 5(79). Ню Йорк, 1955, ст. 32.

На переломі. Звіт з діяльности Українського Конґресового Комітету за роки 1952—1955. Дмитро Галичин — Екзекутивний Заступник Голови УКК. Ню Йорк, 1955, ст. 16.

Вісті. Квартальний бюлетень Центрального Союзу Українського Студентства. Ч. 1-2, 1955. Мюнхен, 1955, ст. 46. (Циклостиль)

Міхась Кавыль. Пад зорамі белымі. Вершы. Ню Йорк, 1954, ст. 72. Вокладка мастака М. Кругловіча. Выдавецтва Злучнага Беларуска-Амерыканскага Дапамаговага Камітету в Ню Йорку.

Місіонар. Урядовий орган Апосольства Молитви і Братства Найсвятіших Тайн. Рік XXXIX, число 5. Филаделфія, 1955, ст. 129-160.

Дніпро. Ілюстрований місячник. Видає В-во „Дніпро". Шикаґо, 1955, квітень 1955, ст. 26.

HMU. Boletin de la Organizacion Mundial Universitaria. Рік II, ч. 14. Буенос Айрес, Арґентина, ст. 20.

Біблос. Журнал бібліографії, критики і рецензій. Ч. 2. Рік I. Ню Йорк, 1955, ст. 16. (Циклостиль).

Овид. Місячник. Ч. 3(68). Рік VII. Буенос Айрес, 1955, ст. 12.

Овид. Місячник. Ч. 4(69). Рік VII. Буенос Айрес, 1955, ст. 12.

Світло. Католицький журнал для українського народу. Рік XVIII, ч. 6(390). Червень, 1955. Торонто, 1955, ст. 48.

За Єдність Нації. Місячник літератури, мистецтва і громадського життя. Рік II. Ч. 5(9). Лондон, 1955, ст. 24.

Сурмач. Журнал Об'єднання бувших Вояків Українців. Рік I. Ч. 3. Травень, Лондон, 1955, ст. 30.

Вільна Україна. Журнал української визвольної думки. Рік II. Ч. 5. Вінніпеґ. Ман., Канада, 1955, ст. 64.

Визвольний Шлях. Суспільно-політичний і науково літературний місячник. Річник II(VIII), кн. 5 (ч. 5-91), травень, Лондон, 1955, ст. 120.

Вісті. Квартальний бюлетень Центрального Союзу Українського Студентства. Ч. 1-2 (1955). Мюнхен, 1955, ст. 40+6. (Циклостиль).

Віра й Культура. Місячник української богословської думки й культури, орган Українського Богословського Товариства. Рік XVIII. Ч. 8(20). Червень 1955. Вінніпеґ, 1955 рік.

● **Kultura.** Szkice. Opowiadania. Sprawozdania. Paryz, kwiecien, 1955. Instytut Literacki, Paryz 1955, ст. 160.

Kultura. Szkice. Opowiadania Sprawozdania. Paryz, Maj 1955. Instytut Literacki. Париж, 1955, ст. 160.

Ukrainian Independence Day. Anniversary of January 22, 1918. Published by The Ukrainian Congress of America, New York, 1955, pages 96.

З концертової залі

КОНЦЕРТ МОЛОДОГО ЛІТЕР. МИСТЕЦЬКОГО КЛЮБУ

Солісти: АЛІЦІЯ БУЧИНСЬКА (скрипка), МАРТА КОКОЛЬСЬКА-КОБРИН (сопран), КАЛИНА ЧІЧКА-АНДРІЄНКО (фортепіян). Акомпаніямент: ІГОР СОНЕВИЦЬКИЙ.

Молодість в музиці, це так, як молодість в житті. Немає вона нічого з рафінованости, пози, конвенціоналізму, а досвід і рутину старости заступає нефальшованою вірою в світло правди і прямим до неї летом.

Як приємно було слухати молодих, талановитих виконавців, що дали добірній публіці цілу низку гарних, багатих вражень, виконуючи зразки скрипкової, вокальної і фортепіянової літератури, подаваної в спосіб незвичайно культурний і музично на поважному рівні.

Скрипачка Аліція Бучинська визначається дуже солідною школою, а технічне опанування інструменту дозволяє їй висказуватись музично свобідно і з повним ефектом. Беріо — Балетні сцени, Сарасате — Андалюзійська романца, як також наддаток Брамса — Угорський танок, дали п. Бучинській доволі нагод показати своє знання стилів, темперамент і досконале панування над кожною ситуацією.

Марта Кокольська - Кобрин, чудової краски, багатий ліричний сопран, вже тепер, наприкінці студій і на самих початках своєї кар'єри зраджує певні характеристичні риси, що є запорукою її успіхів у майбутньому. Основною з тих рис є органічний контакт її вродженої музикальности з усіми технічними способами і законами вокалу. Це дозволяє співачці не затрачувати своєї індивідуальности (як це найчастіше під час студій буває), а навпаки, допомагає їй подавати новонастудійований репертуар у повноті його музичного і технічного багатства. Дальшою великою прикметою п. Кокольської - Кобрин є її прегарний голос, що широким діяпазоном переливається по всіх реґістрах гнучко, вирівняно, свобідно. Ці дві риси є солідною основою третьої прикмети співачки, а саме — видержливости і впертости в праці над собою, що вже дотепер дало у висліді великий поступ в останньому часі і що може в майбутньому довести до повного розцвіту всіх її можливостей. Солістка виконала на концерті арії з опер Верді і Пуччіні.

Третьою партнеркою п'ятницевого концерту була піяністка Калина Чічка - Андрієнко, якої піяністичний талант кидається у вічі вже з перших тактів виконання. Вроджена технічна легкість, м'який, повний експресії тон, природне виважения ритміки, аґоґіки, динаміки, як також знамените вичуття звучання інструменту провадять п. Чічку - Андрієнко просто до Шопена, якого (поза Косенка Леґендою е-моль і Ліста Конц. Етюдом Дес-дур) виконувала з повним успіхом.

Фортепіянову партію до виступів п. Бучинської і п. Кобрин виконував дуже прецизно і музично витончено п. Ігор Соневицький, який зумів при цьому поєднати ролю власної індивідуальности з чітким вичуттям темпераментів й інтенцій солісток.

Роман Савицький

ВОКАЛЬНИЙ ІСПИТ СТЕФАНА ШПЄХА

Український Музичний Інститут у Ню Йорку має на старших відділах студентів, які наближаються до закінчення своєї музичної освіти. Нещодавно закінчили фортепіяновий відділ дві студентки проф. Савицького: — Т. Мирошниченко та Л. Крилова.

Цього року має закінчити вокальний відділ студент проф. Приймової — Стефан Шпєх.

Перебуваючи деякий час у Німеччині, він там здобув перше знання в галузі співу і зузичної освіти взагалі. Його вчителями там були: М. Сіліюс, співачка з Риги, Кляра Ґерлях з Бресляв та відомий український співак Орест Руснак. В Америці Шпєх почав і досі працює під керівництвом п-ні Приймової.

За три роки Шпєх здобув та удосконалив постановку голосу, артикуляцію і дикцію. Разом з цим він придбав деякий репертуар в оперовому та камерному жанрах. Він має готові оперові партії: „Кавалерія Рустікана", „Вертер", „Кармен". Крім того — українські пісні, арії з „Тараса" Лисенка, а також і клясичні пісні — Штравса, Шуберта, Шумана і Бетговена.

Шпєх серйозно ставиться до своїх музичних студій і крім вокалу вже третій рік вивчає музичну теорію, яку цілком закінчив в потрібному обсязі для програми Музичного Інституту. Це він робив під моїм керівництвом. Крім теорії він робив зо мною обробки українського фольклору та має спроби оригінальних малих композицій для співу до текстів українських поетів — Франка й інших.

Але його головне прагнення — це оперовий спів.

Для ліпшого опанування оперового репертуару Шпєх відвідує студію п-ні Мордан, де він вивчає „мізансцен" та ансамбль, потрібний для тих опер, що він їх вже знає. В кінці червня в залі Мистецького Клюбу Шпєх буде складати іспит у формі концертового виступу. В концерті бере участь співачка Зиновія Лавришко, яка вже своїми виступами на концертах зискала собі популярність і признання публіки.

Побажаймо молодому співакові успішно витримати іспит, щоб згодом розпочати більш глибоку роботу над собою для дальшого вивчення музичного репертуару.

Треба зазначити, що проф. І. Приймова за три роки роботи зі Шпєхом дала його багато знання, як в розумінні вокалу (бел канто), так і в мистецькому опануванні музичною експресією та репертуаром.

Проф. Володимир Грудин

БІБЛІОҐРАФІЯ

Проф. д-р Кость Кисілевський. Українознавство в школі. Програма й дидактика. Видання Шкільної Ради УККА. Ню Йорк, 1955, ст. 32.

Автор написав цю свою працю на те, щоб допомогти „нашим учителям організувати (навчання) українознавства в Америці та в інших країнах, куди їх загнали повоєнні умови життя". Автор свідомий того, що його праця „викличе поважну речеву критику, яка розбудить зацікавлення в широких колах проблемами українознавства та спонукає до дальших корисних студій і праць на цьому полі". Ці авторові слова й спонукують мене написати кілька своїх завваг.

Автор зараховує до українознавства такі предмети: українську мову й літературу, історію, географію, природу, господарство, мистецтво, релігію та етнографію України. В першій половині книжечки говориться про програми українознавства на окремих курсах, в англомовних групах і на вищому курсі, який повинен кінчатися матурою. В другій частині своєї праці автор подає дидактику українознавства, де говорить, як найкраще вчити цих предметів, які складаються на українознавство.

Програми українознавства, які автор призначає для кожної кляси, рішуче завеликі змістом. Автор призначає на українознавство від 140 до 180 лекцій в кожній клясі впродовж кожного року. Така кількість лекцій була призначена на саму тільки українську мову в школах на рідних землях, а тут учитель мусить навчати на тих лекціях ще й інших предметів українознавства, про які ми згадували вище. Учитель напевно не зможе вичерпати тієї програми, яку він знайде в книжечці проф. Кисілевського.

Щоб зредукувати той навчальний матеріял, треба поважно зменшити навчання граматики, яке автор пропонує починати вже в другій клясі народної школи („називання граматичних і мовних явищ"). На нашу думку, краще було б вчити дітей української мови так, щоб вони практично навчилися говорити, писати та читати по-українськи. Оця практична ціль повинна бути на першому місці в навчанні української мови, бо ж мало хто з учнів студіюватиме українство в високих школах.

Відповідно до цього треба б складати й читанки, основною ціллю яких було б навчання не літератури, а мови.

Гадаємо, що треба було б обмежити й інші предмети українознавства та зрезиґнувати, якщо цього вимагатиме брак часу, з подавання повного курсу історії, географії і тим більше історії мистецтва, і то навіть на вищому курсі.

В методичній частині своєї праці автор згадує про кореляцію та актуалізацію в навчанні українознавства, але, на жаль, не пов'язує навчання українознавства з тією країною, в якій живуть учні. Правда, автор згадує про те, що метою навчання повинно бути, між іншим, „розбудження любови до України й пошани до всього людства, зокрема до нашої нової Батьківщини", і на цій самій сторінці пише, що „завжди мусимо виходити від дитини і для неї творити наші лекції". Дитина живе в американському оточенні, і тому цю методичну засаду треба було б достосовувати і в програмах українознавства, чого, на жаль, автор не зробив. Програми зовсім відокремлені від цієї країни, хоч навчання таких українознавчих предметів, як історія та географія, легко можна корелювати з американською історією та географією, що більше зацікавило б учнів, підносило б їхню гордість з свого походження і тісніше пов'язало навчальний матеріял із українознавства з тими відомостями, які вони здобувають в американській школі.

Гадаємо, що під цим кутом треба б укладати й підручники з української історії, географії й природи, і на цьому напевно навчання українознавства не тільки не втратило б, а виграло б, бо було б не абстракцією для наших дітей, як воно тепер буває, а в'язало б незнану їм Україну з тією державою, в якій вони тепер живуть і якої в переважаючому числі вже є громадянами. Діти живуть в конкретному американському світі, і про це мусимо пам'ятати.

Книжечка проф. д-ра Кисілевського дає вчителям та батькам багатющий матеріял, з якого вони повинні користати для свого і своїх дітей добра.

Л. Луців.

Блискучий успіх дебюту Української Філармонійної Оркестри під проводом Антона Рудницького

Від Редакції: Автор цього допису, Віллям Верґем, є відомим американським оперовим і симфонічним диригентом і директором одної з оперових Муз. Високих Шкіл.

В своїй рецензії з концерту мішаного хору „Кобзар" з симфонічною оркестрою, який відбувся при кінці січня ц. р. у Филаделфії, автор цих рядків згадав, якою величезною і приємною — несподіванкою був для нього цей концерт своїм високим професіональним рівнем, знаменитим виконанням програми хором й оркестрою, подиву гідного інтерпретацією Концерту д-мол Баха з оркестрою феноменально талановитим 12-літнім піяністом - солістом цього концерту, Романом Рудницьким, та блискучим музичним керівництвом концерту д-ром Антоном Рудницьким. В неділю 3. квітня автор цих рядків зазнав неменшої несподіванки, слухаючи перший концерт струнної групи новозаснованої Української Фільгармонійної Оркестри з цим же диригентам д-ром Антоном Рудницьким на чолі.

І авторові цих рядків, і, здається, усій публіці, насувалося передусім питання: яким чудом ця оркестра, зложена у великій частині з студіюючої молоді, серед якої може й були такі, що ще ніколи перед тим в оркестрах і не грали, яким чудом на звітньому концерті ця оркестра не тільки грала й звучала вповні компетентною, певно й зіграно, але й спромоглася на правдиво мистецьку інтерпретацію репертуару, який не без чималих труднощів навіть для великих професійних оркестр?!

Відповідь на це питання була напевно ясною для всіх: ця повна несподіванка була можлива тільки і єдино завдяки диригентові д-рові Антонові Рудницькому. Його динамічна індивідуальність, його емоціональний темперамент і пасія, з якою він провадить оркестру та її за собою пориває, його авторитет і залізна воля, яку він накидає оркестрі і завдяки якій він зумів видістати „максімум" з кожного члена оркестри, знання найменших подробиць виконуваних творів та техніки диригування — усе це перетворило групу людей різних професійних кваліфікацій в одну мистецьку цілість, в оркестру, гідну цієї назви і вповні покликану до виконування під своїм таким блискучим музичним керівником, великих творів світової літератури в правдиво мистецький спосіб.

Техніка диригування д-ра Рудницького — доречі, він палочки не вживає — не стереотипово - буденна, але дуже індивідуальна. Його рухи незвичайно пластичні, повні напруження і завжди володіють кожною подробицею твору і гри оркестри. Кожна оркестра, розуміючи й відчуваючи провід такого диригента з крови й кости, повинується його волі беззастережно. Так було і на вчорашньому концерті: під проводом свого знаменитого керівника оркестра зуміла не тільки вив'язатися якнайкраще з виконання незвичайно амбітної програми, але й зуміла тримати всю публіку в повному напруженню напротязі цілого концерту та довести її до меж справжнього ентузіязму.

Найбільш позитивною рисою Української Фільгармонійної Оркестри була її ритмічна прецизність. Завдяки ній вже перший акорд, чи пак такт концерту ґ-моль Джемініяні витворив цю напружену атмосферу, зацікавлення й захоплення, яка росла з кожною дальшою точкою. Ця ритмічна чіткість покривала й такі недостатки як деякі непевні вступи, іноколи хитку інтонацію чи ще недостаточну динамічну ґрадацію. Це хиби, яким при першому виступі будь-якої оркестри годі дивуватися, та які при дальшій праці й дальших виступах напевно виправляться. Зате з правдивим признанням треба відмітити прекрасне виконання „Двох Елеґій" Ґріґа, витриманих в рівномірно-ніжному „піяно" й „піяніссімо" та настроєвомрійливе виконання Рудницького „Танґа". Це середній номер з виконаного — вперше в цьому концерті — його твору „Три танки", який зайвий раз потвердив, що Рудницький — один з найбільш оригінальних репрезентативних композиторів у Филаделфії.

Складну „Серенаду" Чайковського оркестра виконала з вервою і темпераментом, дарма, що дехто й не міг справитися з деякими технічними труднощами. Реасумуючи: усім членам нової оркестри — браво!

Оба концертмайстри, Яро Миґасюк й Оксана Сімович, знаменито провадили свої групи і прегарно грали свої сольові місця в концерті Джемініяні.

На закінчення програми мішаний хор „Кобзар" з солісткою Веронікою Цегельською виконав з оркестрою — Лисенка-Рудницького „Веснянки". Здавалося, немов хор значно побільшився від його виступу в січні. Та не було ніякого сумніву, що виконання хором згаданого твору, на вчорашньому концерті було ще ліпше, як на попередньому: воно було справді першорядне, на найвищому мистецькому й хоровому рівні.

Филаделфія може справді гордитися осягами своїх мешканців українського походження, які зуміли напротязі одного сезону добитися таких мистецьких успіхів — своїм хором і своєю оркестрою — як ніодна друга чужомовна група. А в свою чергу, филаделфійські українці напевно горді цим, що в своїм середовищу мають таку першорядну музичну індивідуальність, якою є д-р Рудницький, завдяки якому усі ці успіхи стали можливими.

Віллям Верґем.

З НОВИХ ВИДАНЬ

Отець Іриней І. Назарко, ЧСВВ. Святий Володимир Великий Володар і Хреститель Руси-України (960-1015). Записки ЧСВВ, Секція I, Рим, 1954, ст. 228.

Отець Іриней Назарко, ЧСВВ. Йосафат Коциловський, ЧСВВ, єпископ перемиський 1916-1946. Видавництво і Друкарня ОО. Василіян, Торонто, 1954, ст. 52.

● **Ф. Онуфрійчук. Складні процеси життя рослин.** Вінніпеґ, Ман., Канада, 1955, ст. 62.

Микола Щербак. Шлях у вічність Поема. Організація Оборони Чотирьох Свобід України. Ню Йорк, 1954, ст. 30.

Софія Парфанович. „У лісничівці". Видавництво Миколи Денисюка. Буенос Айрес, 1954, ст. 182. Обкладинка і рисунки роботи Б. Крюкова.

Теофіль Коструба. Нариси з церковної історії України X-XIII століття. Друге, доповнене видання. Українське Видавництво „Добра Книжка", випуск 149, Торонто, 1935, ст. 144. Обкладинка М. Левицького.

Отець Йосиф Схрейверс, Ч. Н. І. Чудесне життя Сестри Варвари. Із французької на українську мову переклав о. Богдан Курило, ЧНІ. Українське Видавництво „Добра Книжка". 151 випуск, Торонто, 1955, ст. 160.

Протокол 23 Звичайної Конвенції Українського Народного Союзу, що відбулася у Вашинґтоні, в готелі Статлер в тижні від 31-го травня до 5-го червня 1954. Український Народний Союз, Джерзі Сити, 1955, ст. 120.

● **Марія Кузьмович-Головінська. Чічка.** Оповідання основане на бойківському повір'ю про квітку Божої Матінки. Українське Видавництво „Добра Книжка". ч. 152. Торонто, Марійський Рік 1954, ст. 38. Обкладинка роботи П. Андрусева.

● **Кость Андрусишин—П. Н. Кретт—Олена Андрусишин.** Українсько-англійський словник. Видання Саскачеванського університету. Саскатун, 1955, сторін XXIX+1.164.

● **Мґр. Володимир Бучацький. Москвофільство на Лемківщині.** Відбитка з „Нового Світу", чч. 6-7 (1954). Ню Йорк, 1955, ст. 22.

● **Конадні.** Літературна - мастацкі часопіс Видаецца коштам Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва. Ч. 1. Ню Йорк, 1954, ст. 104.

● **Конадні.** Літаратурна - мастацкі часопіс. Видаецца коштам Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва. Ч. 2. Ню Йорк, 1954, ст. 88.

● **Списки новых поступлений** Библиотеки Института. Ч. 10, январ 1955; ч. 11, февраль 1955. Институт по изучению истории и кулльтури СССР. Мюнхен, 1955, ст. 12+12. (Циклостиль).

● **Предварительный Каталог** советских журналов и газет на славянских языках библиотеки Института. Институт по изучению истории и культури СССР. Мюнхен, 1955, ст. 76. (Циклостиль).

● **Інформативний Листок** Об'єднання Українських Ветеринарних Лікарів. Шикаґо, січень-березень 1955, ч. 1, (20), 1955, ст. 48. (Циклостиль).

● **Самостійна Україна.** Орган державницької думки. Рік VIII, ч. 2-3(82-83). Лютий-березень 1955, Шикаґо, ст. 24.

● **Українське Православне Слово.** Місячний Урядовий Орган Української Православної Церкви в ЗДА. Савт Баунд Брук, Н. Дж., Рік VI, ч. 5, травень 1955, ст. 24.

● **Католицька Акція.** Місячний орган Централі Українців Католиків Апостольськ. Едмонтонського Екзархату. Рік VI, ч. 4-5(59-60). Квітень-травень, Едмонтон, Алберта, Канада. 1955, ст. 10.

● **На слідах.** Двомісячник, виходить при Українському Національному Музеї. Онтаріо, Каліфорнія. Рік I, ч. 2. Березень-квітень 1955. Редакція: Лос Анджелес. 1955, ст. 32.

● **Місіонар.** Рік XXXIX, ч. 4-5. Квітень-травень 1955. Филаделфія, 1955, ст. 91-132.

● **Pace.** Vol. II. May 1955. No. 2. Торонто, 1955, ст. 32.

Борис Антоненко-Давидович. Землею українською. Видавництво „Київ", Филаделфія, 1955, ст. 164.

Р. Задеснянський. Що нам дав Хвильовий? Українська Критична Думка. (Місце видання незазначене). 1955, ст. 112. (Циклостиль).

о. Ісидор Нагаєвський. Кирило-Методієвське християнство в Русі-Україні. Рим, 1954, ст. XVIII+176. „Записки ЧСВВ", Серія II, Секція I.

Євген Чикаленко. Спогади (1861—1907). Українська Вільна Академія Наук у США. Ню Йорк, 1955, ст. 504. Передмова Володимира Дорошенка. Обкладинка П. Холодного. Портрет автора С. Мако.

Никифор Гірняк. Організація і духовий ріст Українських Січових Стрільців. Накладом Видавництва „Америка". Филаделфія, 1955, ст. 84. Обкладинка роботи мистця П. Андрусева.

Український Збірник. Книга 1. Грудень, 1954. Інститут для вивчення історії та культури СССР. Мюнхен, 1954, ст. 208.

Гнат О. Діброва. Подорож у світ. (Гроно думок). Ню Йорк, 1955, ст. 80.

Мґр. Володимир Бучацький

ЖАХЛИВА ОСІНЬ 1944 Р. В СЯНІЧЧИНІ

(Закінчення).

Вже того самого дня на ринку біля ратуша явилася делеґація польських міщан. На чолі йшов з червоним прапором Юзеф Лісовскі, маляр костелів (людина, якій давали працю та удержання польські священики та побожні миряни.

Коли до них вийшли совєтські старшини, делеґати викрикували: „Нєх жиє Сталін". На те один старшина ломаною польщиною заявив, що совєтська армія прийшла визволити поляків з німецької неволі відновити самостійну польську державу. За делеґацією зійшлася численна група польських інтеліґентів. Вони також голосними окликами вітали комуністів, а деякі остентаційно цілувалися зі знайомими з великої радости.

Чe ж треба кращого доказу на безмежну наївність поляків? Бо якщо чехи або словаки в тих часах ждали на „русів", остаточно нічого дивного, бо в них від давна куртувало русофільство. Але полякам москвини зліквідували їх імперію, вони підчас версальської Польщі боролися офіційно з комуністичною пропаґандою, врешті знали добре про масакру польських старшин у Катині.

Але ця ґротескова ідилля не тривала довго, бо вже по кількох днях німці знов увійшли до міста. Вони передовсім звільнили з тюрми виснажених з голоду полонених і замкнули туди цілу групу міщан і між ними Юзефа Лісовського. Їх усіх наступного ранку німці за містом розстріляли.

По кількох днях до міста увійшли знов большевики, а бої перенеслися на довший вже час на захід від Сянока. Але на місто падали ще довго гарматні стрільна й бомби.

Большевики початково поводилися зі всіма досить лаґідно. Посадником міста та старостою настановили робітників фабрики вагонів, а з випущених з тюрми в'язнів та міського шумовиння зорґанізували міську поліцію. Певні вже спокою всі поляки вернулись до свого давнішого урядування. Навіть польські партизани вернулися додому з довколишніх лісів, ходили свобідно по місті. В місті явилося коло 40 жидів, яких наші добросердні селяни переховували у себе, не вважаючи на кару смерти, що грозила їм від ґештапа. Але несподівано одної ночі комуністи з допомогою міської „поліції" виарештували багатьох інтеліґентів. Рівночасно зачали гонити на примусові тяжкі роботи навіть старих та хворих людей. Це діткнуло передовсім наших людей, над якими міське шумовиння найбільше знущалося. Великий страх впав на місто, урядування зараз скінчилося. Аж тоді прийшло на поляків отверезіння. Польські партизани з „Армії Крайової" (т. зв. акісти), обурені на поліцистів за їх поміч большевикам при арештуваннях, зачали їх вечорами все частіше вбивати. Кожної днини комуністи збирали по вулицях трупи. Зачалися взаємні вбиства, свої стріляли до своїх. Дійшло до того, що в костелах польські священики наклинкували поляків, щоби перестали братовбивства, бо „крев польска сєн лєє". Дивним дивом (здається також „акісти") почали вбивати тих жидів, які щойно вернулися до міста. Перестрашені жиди зараз покинули місто.

Арештувань було тоді багато, тюрма була постійно повна, з поміж наших людей арештували м. ін. д-ра Бажалука Миколу (професора гімназії та відомого автора численних статтей з природознавства), його сина і доньку, паню Добрянську, родину Ортинських та інженера Евстаха Крупського. Не оминули арештувань і москвофіли, суддя Михальчук і нотар Волянський. З арештованих д-р Бажалук і Михальчук померли з голоду та знущань в дорозі на заслання. Нотар Волянський вернувся незабаром до Сянока, цілий опухлий з побоїв та напівбожевільний. З ніким не говорив і забравши зі собою дружину, виїхав на схід. По селах большевики арештували багато осіб і то без розбору, щоб стероризувати населення. Тоді вивезли з наших священиків о. Савчака з Залужа, о. Менцінського з Новоселець та останнього пароха Сянока о. Симґая. Сяніцька церква вже тоді була розбита бомбами, зацілів тільки парафіяльний будинок.

Коли вкінці фронт відсунувся в околиці Кросна, місто дісталося під владу польського комуністичного уряду Осубки - Моравського. Цілу східню Лемківщину зайняли тоді геройські відділу УПА, розбили всі большевицькі партизантські відділи та наслані польські війська. Щойно по році, коли Совєти, Польща і Чехія по спільній умові післали більші війська на лемківський терен, упівські відділи були змушені перейти на схід. Але сяніцькі поляки наступного року майже всі перенеслися на Горішний Шлеськ. На їх місце прийшло до міста кілька тисячів поляків, яких большевики переселили з Галичини та Волині. В тому самому часі, тобто з початком 1946 р. наше населення цілого т. зв. Закерзоння комуністи жорстоко і насильно переселили на схід та до Східніх Прус.

Проф. д-р Євген Вертипорох, голова Канадійського НТШ

НОВА СТРУКТУРА НТШ

Доповідь виголошена на II. Науковій Сесії Кан. НТШ в Монтреалі 24 квітня 1955 р.

(1)

Наукове Товариство ім. Шевченка засновано з ініціятиви письменника Олександра Кониського, української поміщиці Єлисавети Милорадович із Скоропадських, Дмитра Пильчикова і Михайла Жученка, — українських патріотів із центральних земель. Це сталось в тих часах, коли, за висловом М. Грушевського, можливість розвитку української культури стояла під знаком запиту. З огляду на демократичні відносини в Австрії місцем осідку вибрано Львів, хоч матеріяльні засоби походили в більшості від діячів із центральних земель. Статут підписали, з огляду на правні вимоги, українці з західніх земель. Галицьке Намісництво затвердило статут 11 грудня 1873 р., а перші Загальні Збори відбулись 4 червня 1874 р., хоч вже до того часу Товариство розпочало свою видавничу діяльність, а саме в лютому 1874 р., закупивши друкарню у Відні.

Як бачимо, від самого початку це Товариство мало соборницький характер, об'єднуючи українців з обох займанщин.

Після заснування Товариство не мало виразно наукового характеру, але його заслуги для української науки були великі. Незвичайно важною була праця д-ра Омеляна Огоновського, професора львівського університету, що видав в німецькій мові працю: "Studien auf dem Gebiete der ruthenischen Sprache", в якій довів самостійність і самобутність української мови, як теж її відрубність від польської і російської мов (1880 р.).

Слідом за цією книжкою появилась пера того самого автора: „Історія руської (української) літератури" в 6-ох томах (1889—1894), в якій автор вперше поставив широко проблему українського письменства в його органічному розвиткові від найдавніших до найновіших часів.

На Центральних і Східніх Землях в тих часах російська влада не давала зовсім можливости для розвитку наукової праці. Ємський Указ з 1876 р. що заборонив не лише друкувати українські книжки в російській державі, але заборонив їх ввозити з-за кордонів держави, все ще діяв. Єдиним закладом, що міг був стати українським, науковим осередком, було саме Товариство ім. Шевченка у Львові.

За спонукою і порозумінням з О. Кониським і В. Антоновичем, визначним археологом і істориком, проф. Київського Університету, проф. Олександер Барвінський підніс справу переміни літературного Товариства ім. Шевченка на Наукове Товариство ім. Шевченка на Загальних Зборах 19 квітня 1890 р., але аж майже після двох років, 13 березня 1892 Надзвичайні Загальні Збори прийняли новий статут, який Галицьке Намісництво затвердило 16 листопада 1892.

Товариство було поділене на три Секції: Історично-філософічну, Філологічну і Математично-Природописно - Лікарську. Для спеціяльних праць чи ділянок праці Секції мали право творити Комісії. Поважною проблемою стала тоді наявність членів-ненауковців, яку полагоджено після дуже довгих дискусій аж в лютому 1898 р. Тоді змінено Статут (затверджений Галицьким Намісництвом 26 квітня 1898 р.), який впровадив поділ членів на 1) членів дійсних, себто науковців, що могли бути членами Секцій;

2) членів звичайних, себто ненауковців, або кандидатів на науковців, що могли бути членами Комісій.

Належне ведення наукових справ було забезпечено тим способом, що голова Товариства мусів бути дійсний член, як теж найважніші пости в управі мали займати дійсні члени.

Дійсних членів іменовано в відповідних Секціях на підставі окремого правильника, пильнуючи, щоб кандидат мав поважні наукові праці, був членом иншої наукової установи, професором університету тощо. Звичайні члени мусіли мати в засаді високу освіту, хоч за деякі спеціяльні заслуги Управа (Виділ) Товариства могла робити винятки.

Праця відбувалась в трьох Секціях, які очолили найвидатніші тодішні українські вчені. Директором **Історично - Філософічної** Секції став професор Львівського Університету М. Грушевський, що в рр. 1897—1913 був головою НТШ. **Філологічну** Секцію очолив після смерти О. Огоновського Іван Франко, а **Математично-Природописну-Лікарську** Секцію провадив після смерти І. Верхратського д-р Володимир Левицький, що був близько 40 років редактором її видань і відкрив для української науки такі ділянки природничих наук, як математика, фізика, хемія та інші. Генеральним Секретарем був в рр. 1898—1926 відомий український етнограф В. Гнатюк. Самозрозуміле, що головний натиск кладено на українознавчі науки, які мали тоді найбільше вчених-фахівців.

Найважливішим виявом праці Товариства була його широка видавнича діяльність. Секції видавали Записки, Збірники, Матеріяли тощо, в яких крім праць українською мовою були часто поміщені чужомовні резюме. До 1939 р. всіх видань було разом 1172 томи. НТШ стояло в книгообміні з найважнішими бібліотеками в світі, так що публікації НТШ майже в комплеті можна знайти в різних бібліотеках в світі. Товариство мало у Львові (стан 1939 р.) велику бібліотеку, понад 300,000 томів, що була найповнішою українознавчою бібліотекою в світі. Був теж гарний культурно-історичний та природничий музей, а від 1932 р. Музей українського війська. Були теж різні працівні і біологічна ляrouteраторія.

НТШ заініціювало видавання науково-літературних журналів: „Зоря" 1885—1897, в якій поміщували свої твори всі тодішні знані письменники з центральних, східніх і західніх українських земель. Виходив і Літературно Науковий Вістник (1898—1905). Т-во дало почин до організації Української Видавничої Спілки, як теж мало власну книгарню. До другої світової війни НТШ видало на видавничі цілі понад 1 мільйон корон (200,000 долярів) з власних фондів.

По своїй суті було Наукове Товариство ім. Шевченка властиво Українською Академією Наук, хоч цього титулу — через спротив поляків — австрійська влада йому не надала. Тому, що НТШ було заборолом вільної української науки, стояло все за самобутність українського народу і за соборність української Держави. Всі займанці Львова — без різниці — старались Товариство знищити або принаймні йому шкодити і перешкаджати в праці.

Царська Росія, зайнявши в 1914 р. Львів, заборонила всяку діяльність Т-ва, запечатала його приміщення, пограбувавши їх, а друкарню вивезли при відвороті до Росії. Польська влада від 1918 р. аж до війни в 1939 р. старалась різними способами спиняти працю НТШ. Численні члени якого стали основниками і професорами Тайного Українського Університету і Політтехніки у Львові, а Товариство матеріяльно піддержувало ті установи. Та витривалості українських вчених і піддержці Митрополита Андрея та наших кооперативних Централь і визначних громадян, треба завдячувати, що все таки за польської окупації видавнича діяльність не припинилась, а появились Енциклопедія Українознавства, Записки, Збірники, Географія і Карта українських земель.

Коли часи т. зв. українізації на східніх землях закінчились великим терором і розгромом, ВУАН перемінено на Акад. Наук УССР, себто філію Російськ. Академії Наук, українська наука перестала там існувати. Після 1930 р. НТШ у Львові стає знову єдиним вільним репрезентантом справжньої незалежної української науки в світі.

(Продовження буде).

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Клівленд, Огайо

Ювілей 70-ліття українського жіночого руху.

Значний промисловий осередок над озером Ірі, яким є велике місто Клівленд, відзначив урочисто ювілей 70-ліття жіночого руху на землях України. Подбала про це теперішня управа 33-го Відділу „Союзу Українок Америки" ім. Лесі Українки, яка ті важливі для нашого жіноцтва роковини заснування першого українського жіночого товариства Наталією Кобринською в Станиславові відсвяткувала дуже гарною академією, влаштованою спільно з 8-им Відділом „Українського Золотого Хреста" ім. Олени Теліги в неділю 13-го березня ц. р.

Напередодні того свята, в суботу 12-го березня ц. р., відбувся чайний вечір заходом управи 33-го Відділу „Союзу Українок Америки" ім. Лесі Українки до спілки з 30-им і 25-им Відділами „Союзу Українок Америки" та в присутності двох представниць 8-го Відділу „Українського Золотого Хреста ім. Олени Теліги: п-ні Олени Дубової та п-ні Марії Кузікової. Надзвичайну присмність усім жіночим організаціям Клівленду зробила централя „Союзу Українок Америки" у Филаделфії на чолі з її головою п-нею Оленою Лотоцькою, виделеґовуючи сюди свою представницю, п-ню Марію Білякову, вдову по відомім львівськім адвокаті й послі на польський сойм у Варшаві. Мало того, що п-ні М. Білякова, як організаційна референтка централі „Созу Українок Америки" приїхала у відвідини до всіх п'ятьох місцевих Відділів „Союзу Українок Америки", — вона з нагоди своєї зустрічі з численно зібраним нашим жіноцтвом Клівленду прекрасно заінґурувала чайний вечір. Теплий, дружній настрій патріярхальної української родини (не тієї сучасної, модерної) викликала поява симпатичної трійки, а це п-ні Орисі Руденської з донечками Дадою й Лесею, які при супроводі фортепіяна відспівали кілька коломийок і відразу перенесли всіх присутніх уявою в рідні гуцульські, чи карпатські сторони. У такій правдиво-українській атмосфері вив'язалася при чайку присмна гутірка, де низку цінних думок своїх, щирих рефлексій і добрих проєктів подали: п-ні голова Ольга Муралева від місцевого 30-го Відділу „Союзу Українок Америки" та п-ні Олена Дубова від 8-го Відділу „Українського Золотого Хреста" ім. Олени Теліги. А вже дійсний, реальний, хоча до болю жалісний, настрій родини в передвеликодній час на наших рідних землях у теперішню пору навіяла - відтворила своїми споминами п-ні проф. Лідія Вовкова, заступниця голови 33-го Відділу „Союзу Українок Америки" ім. Лесі Українки. Пізно ввечорі розійшлися пані, з надзвичайно милo проведеного прийняття чайком, до своїх домів.

На другий день по полудні відбулося само свято 70-ліття жіночого руху на українських землях. У великій світлиці „Українського Народного Дому" при західній 14-ій вулиці знайшлося масово все українське жіноцтво, як старшої, так і новітньої еміґрації, як сивоголові вже пані, так і жіноча молодь, не бракло також чільних представників усієї чоловічої зорганізованої громади, яка розуміє, що в час святкування важливіших історичних подій не слід їй світити своєю відсутністю.

Треба з присмністю підкреслити дуже ориґінальне та чудове прибрання світлиці виключно жіночими руками: це артистка - малярка п-ні Неоніля Раковська кинула на екран велике золоте сонце з багатим промінням, що символізувало великий вклад ідей і праці чільних провідниць українського жіноцтва, від Наталії Кобринської аж до Олени Кисілевської, для національного розбудження та піднесення на вищий культурний рівень широких жіночих українських мас „по хуторах і селах" упродовж останніх 70-ти років.

У поважному настрою на залі виступила на сцену голова 33-го Відділу „Союзу Українок Америки" ім. Лесі Українки, п-ні Михайлина Ставничa, щоб короткою промовою довершити відкриття святкування 70-ліття українського жіночого руху. Згадавши, що цей рух виріс на ґероїчних жертвах недолі, тюрем і концентраційних таборів по той і по цей бік ріки Збруча в Україні, попросила вставанням і однохвилинною мовчанкою віддати пошану тим усім жертвам на вівтарі батьківщини. З черги передала привіт від присутнього жіноцтва всім дорогим посестрам за т. зв. залізною завісою, які провадять своє життя у важких окупаційних підсовєтських злиднях. А під кінець від цілого Святочного Комітету склала сердечні бажання сенаторці п-ні Олені Кисілевській, голові „Світової Федерації Українських Жіночих Організацій", із нагоди її 85-ліття, щоб прожила у здоров'ю многая літа.

Головною точкою програми святкування була доповідь п-ні Марії Білякової з Филаделфії. Доповідачка передала праґматично цілу історію українського жіночого руху, боротьбу української жінки за належне їй становище в суспільному організмі та за змогу набування професійної освіти й праці нарівні з чоловіками, за охорону материнства, за поліпшення правного положення жінки, за змогу розвитку її власних культурних сил і взагалі за повну емансипацію жіночого роду, врешті живими барвами з'ясувала ввесь важкий шлях українського жіноцтва в прямуванні пліч-о-пліч братів своїх до найвищої мети: здобуття рідній країні державного суверенітy.

Несподіванкою був виступ у святі окремого жіночого хору, який під диригентурою п-ні Олени Дубової відспівав дві пісні: баркаролю Станислава Людкевича та народну пісню „Ой, горе тій чайці небозі". Вся заслуга в тому, що такий хор якраз на наш ювілей 70-ліття склався, лежить по стороні орґанізаційної референтки 33-го Відділу „Союзу Українок Америки", п-ні Орисі Руденської

Черговою мистецькою точкою була декламація поезії Лесі Українки „Контра спем сперо", яку виголосила п-ні Володимира Кавка, голова місцевого 8-го Відділу „Українського Золотого Хреста" ім. Олени Теліги. Пані Кавка допомагає в усіх імпрезах щиро, даючи собою приклад ідейної жертвенности й посвяти. За ту свою вповні мистецьку декламацію п-ні В. Кавка зібрала зовсім заслужено рясні оплески.

Про співацький дебют солістки п-ни Марти Кульчицької можемо сказати тільки, що покінчився найкращим успіхом та загальним признанням. Відспівала вона пісню Володислава Зареби „Соловейко". Фортепіяновий супровід спочивав у руках п-ні Ірини Лончини - Виницької, директорки тутешнього „Українського Музичного Інституту". Радіти можна, що серед тутешньої української громади появилася в особі п-ни Кульчицької нова надійна співоча сила.

Другу частину ювілейної академії після перерви виповнила інсценізація п. з. „Три шляхи" укладу п-ні Ірини Лаврівської з Бофала, артистки колишнього „Веселого Театру" зі Львова, і п-ні Володимири Кавки, з музичним оформленням учителів клівлендського „Українського Музичного Інституту", п-нів Мирона Шияна та Ігора Лесика. Зміст інсценізації: Мати (в ролі п-на Адарка Водиярівна) віддає на службу Україні свої три дочки, з яких перша (в ролі п-на Одарка Городиська) ступає на шлях національної революції, друга (п-ні Марта Ковчева) йде до Української Повстанської Армії та залишається там медичною сестрою, а третя (п-на Лариса Зварунівна), наймолодша, бере з собою грудку рідної землі й еміґрує на чужину, закликаючи при тому всіх до об'єднання сил для кобра загальної справи, тобто здобуття поневоленій батьківщині — державної самостійности й незалежности. Дію сценічної постанови веде добрий дух (у ролі п-ні Володимира Кавка) ліворуч сцени в супроводі трьох українських дівчат (-на Оксана Плюйківна, п-на Одарка Голубцівна і п-на Віра Грабцівна) праворуч, деклямуючи в унісон відповідні уривки з поезій Тараса Шевченка, Олени Теліги та Богдана Нижанківського. Закінчує інсценізацію жива картина „Встане Україна", де Україну символізує молода красуня зі смолоскипом у руках.

Назагал ювілейне святкування 70-ліття українського жіночого руху пройшло в Клівленді у доволі скромній, але надзвичайно гарній формі, залишивши тривкий і дуже милий настрій у пам'яті всіх присутніх.

Іван Станичний.

З листів до Редакції

До Редакції українського щоденника „Свобода"

Прошу не відмовити мені спростувати у Вашому щоденнику слідуюче:

У „Свободі" ч. 104 з 2. червня появилася замітка під заголовком: „Зміни у видавництві Український Прометей", де, між іншим, згадується наступне: „Як подає „Гомін України", у видавництві „Укр. Прометей" прийшло до персональних змін та усунення деяких дотеперішніх працівників. Між іншим звільнено з роботи Олександра Палаташа, родом з Закарпаття, члена Редакційної Колеґії „У. П." та адміністратора в-ва. Як інформують, О. Палаташ був співласником друкарні „У. П."/

Наведена замітка не відповідає дійсності. Справа мається так: Дня 27 квітня ц. р. я персонально передав голові Спілки п. П. Малярові, із-за певних розходжень, слідуючу заяву: „Отцим доводжу до Вашого відома, що сьогоднішнього дня зрікаюсь всіх обов'язків, пов'язаних з газетою „Український Прометей" і тимсамим не відповідаю, ні морально, ні матеріяльно за неї".

Ол. Палаташ.

Отже, правдою є, що я зрікся від обов'язків, пов'язаних з „У. П.". І натомість не правдою є, що хтось звільняв мене з тих обов'язків! Що-до власности друкарні твердження теж не відповідає правді, бо я і на дальше є власником більшої частини друкарні.

Дітройт, 6. червня 1955.

З пошаною до Вас,

інж. Ол. Палаташ.

В ОБОРОНІ ЛЬВОВА І ЗАХІДНЬО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ!

На видання в англійській мові документальної праці про Львів та Західньо-Українські Землі на збіркову листу ч. 1 Дослідчого Центру Польських Відносин при У.Т.І.

(Збірщик мец. Ярослав Гриневич) зложили слідуючі члени Братства У.С.С.: д-р В. Білозор, Джерзі Сити — $5, Г. Дмитерко Ратич $1, М. Гальчак $1, д-р Никифоряк $2, І. Полянський $2, д-р Мих. Рабій $1, А. Мороз $1, д-р О. Стеткевич $1.25, М. Турчин $1, Ж. Олексин $1, д-р І. Подюк $2, М. Гузар $5, Д. Яцушко 50 цент., В. Гіряк $5.

На збіркову листу ч. 2. (Збірщик п. Володимир Сушків): В. Явдощин $5, Н.Н. 50 цент., п. Ференцевич $1, І. Винник $1, Я. Удич $5.

На збіркову листу ч. 3. (Збірщик д-р Іван Тершаковець): І. Тершаковець $1, О. Луцишин 50 цент., д-р Ол. Домбровський 50 цент., Лукашевська $1, П. Свистун 50 цент., В. Косаренко Косаревич $1, І. Стусик 50 цент., С. Тимцюрак $1.

На збіркову листу ч. 4. (Збірщик Михайло Влох, Шикаґо): М. Влох $5, Цімура $5.

Хто з Вас буде черговий? Дальші вкладки просимо складати на руки наших збірщиків або безпосередньо до Дослідчого Центру Польських Відносин при Українському Технічному Інституті, 320 Е. 14 Ст., Ню Йорк, Н. Й.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Т-во „Свобода", 194 Відд. повідомляє членів, що чергові збори відбудуться в найближчу суботу, 18. червня, в Народному Домі при 2 Еве., на 2 поверсі, починаючи з 7 год. вечора. На порядку нарад важливі справи, зокрема звіт делеґатів на конґрес УКК. Закликаємо всіх членів взяти в цих зборах участь. — Управа.

БЕТЛЕГЕМ, ПА. — Б-во св. Димитрія Відд. 288 повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 19-го червня, зараз по Сл. Божій, в церковній залі. Буде роздача дивіденд з УНС. — В. Копчук, предс.; В. Заґвотський, кас.; Д. Мушастий, секр.

МАГАНОЙ СИТІ, ПА. — Т-во Запорозька Січ Відд. 305 повідомляє членів, що піврічні збори відбудуться в неділю, 19-го червня, о год. 11.30 зараз по другій Службі Божій. Проситься всіх членів прийти і привести нових членів і дітей. Будуть важні справи до полагодження і роздача чеків дивіденд. Довгуючих проситься вирівняти залеглості в противнім разі буде суспендований після ухвал річного засідання. — М. Гентош, секр.

Членство в Українському Народному Союзі — це ваш національний обов'язок і особистий інтерес! Вступайте в члени У. Н. Союзу!

ВІСТІ З ТОРОНТА

КОНЦЕРТ ХОРУ „УКРАЇНА" З МОНТРЕАЛЮ

Заходом сеньйорів Молодих Українських Націоналістів (МУН) у Торонті, відбувся 28 травня в Мессей Гол Духовний Концерт хору Українського Національного Об'єднання (УНО) „Україна" з Монтреалю, під мистецьким проводом і дир. проф. Нестора Городовенка. 50-членний мішаний хор „Україна", добре вишколений, під вмілою рукою майстра хорового мистецтва проф. Городовенка, знаменито виконав твори: Лисенка: Боже Великий, Єдиний і Різдвяну псальму, М. Леонтовича: Почаївська Божа Матір, Д. Бортнянського: Тебе Бога хвалим, Херувимську пісню і Радуйтеся Богу. В другій частині: В. А. Моцарт: Аве верум, Ґ. Верді: Агнус Деі, М. Фільке: Киріє Елейсон, Санктус і Бенедіктус. В третій частині: Шевченко-Лисенко: Б'ють пороги. Кращого концерту українці не мали за останніх кілька років! По концерті відбулося прийняття для проф. Н. Городовенка і його хористів в Українськім Національним Домі при Каледж вулиці, де нашого майстра вітали сердечно представники преси, українських організацій і мистецького світу, як теж його найближчі земляки.

СВЯТО С. ПЕТЛЮРИ І Є. КОНОВАЛЬЦЯ В ТОРОНТІ

Відділ Української Стрілецької Громади, Станиця Братства Українських Січових Стрільців і Курінь Братства Карпатських Січовиків у Торонті влаштували 29 травня в Авдиторії УНО при Каледж вулиці Святочну Академію в річницю смерти сл. п. Головного Отамана Симона Петлюри — Голови Української Держави і полковника Євгена Коновальця, командира Корпусу Січових Стрільців і Голову ПУН-ОУН.

Відкрив Академію голова Відділу УСГ М. Кос. Учениці Рідної Школи вивчені своєю учителькою пані Касюхнич: Зеня Банах і Наталка Максимів віддеклямували вірш „Поклін Вождям-Героям", а Володимира Банах: „25 Травня". Духова Оркестра філії УНО під дир. П. Шульки відограла „Слава, слава, Отамане, ой Ти Батьку наш!" і потім Г. Голмса: Увертюру. Мішаний хор філії УНО „Боян" під дир. проф. Г. Голинської відспівав: Елеґію, Д. Січинського: Дніпро реве, Франка - Гайворонського „Коваль" у виконанні баритонового соля А. Сороки у супроводі пані О. Стангрет. Глибоко обдуману святочну доповідь виголосив д-р З. Книш, а сопранова солістка С. Климець-Сахно відспівала: Сосюри-Фоменко: Любіть Україну і Д. Лопатинського: Борись моє серце, у супроводі на піяні проф. Г. Голинської.

В другій частині струнна оркестра філії УНО під дир. О. Левицького відограла: П. Шульги: Січовий марш, Вечірня молитва в окопах і Недільського: Засяло сонце золоте. Тенор С. Рущак у супроводі проф. Г. Голинської відспівав: Б. Весоловського: Україна і Д. Січинського: Фінале. Оля Федчук деклямувала О. Ольжича: Незнаному воякові. Стефа Федчук у супроводі А. Ярошевич відспівала: С. Людкевича: Пісню про героїв і вперше Б. Федчук-Б. Весоловський: Молитва матері. Заслужений артист-співак Гр. Ярошевич у супроводі А. Ярошевич клясично віддав Шевченка - Лисенка: Молітесь братіє, молітесь! і Кониського-Степового: Ой, поля, ви поля. Жіночий хор відділів ОУК під дир. проф. Г. Голинської дуже добре відспівав: С. Людкевича: Українську баркаролю і нар. пісню: Ой, на горі калина. Загальним відспіванням національного гимну закінчено цю величаву Академію, на яку прибуло поважне число українського громадянства.

Треба ще згадати, що і цього року, приявні на цій святочній академії не забули про вдів обидвох великих діячів і на заклик діючого голови Головної Управи Української Стрілецької Громади та голови Центрального Проводу Братства Карпатських Січовиків д-ра Степана Росохи зложили 190 долярів, за що подякував приявним голова Станиці Братства Українських Січових Стрільців д-р Степан Булак!

Степан Теребуш.

АРЕШТУЮТЬ АРҐЕНТИНСЬКИХ КАТОЛИКІВ

Арґентинська поліція в Буенос Айрес виводить з місцевої католицької катедри католиків, які шукали там схоронища перед юрбою, що демонструвала проти Церкви, підтримуючи уряд президента Перона в його акції проти католицького духовенства. Перон в одній із своїх промов називав священиків „вовками в овечій шкурі".

Південний В'єтнам готов переговорювати про вибори

Сайґон. — Прем'єр Південного В'єтнаму Нґо Дінг Дієм заявив, що він в принципі погоджується переговорювати з північно - в'єтнамським комуністичним урядом про справу парляментарних виборів на терені всього В'єтнаму, які мали б бути базою для з'єднання країни. Згідно з вислідом Женевської конференції, передбачено на липень 1956 раку такі вибори. Південний В'єтнам, який не підписав Женевського порозуміння, не почувається формально зв'язаним його постановами. Нґо Дінг Дієм заявив, що все залежить від умов, за якими мали б відбутися такі дійсно вільні вибори, при чому він уважає, що в північній комуністичній частині цілком об'єктивна третя невтральна держава повинна б перейняти відповідальність і нагляд над такими виборами. — Новопризначений американський амбасадор у Південному В'єтнамі Райнгард відбув одногодинну нараду з Нґо Дінг Дієсмом. До Сайґону прибули американські сенатори Клементс, демократ з Кентакі і Діркcен, республіканець з Іллиной. Перебуває там теж тепер заступник секретаря для летунських справ — Томпсон.

Палата прийняла законопроєкт про торгівлю з закордоном

Вашинґтон. — Палата Репрезентантів більшістю 347-ох до 54-ох голосів прийняла законопроєкт про продовження на три роки взаємного торговельного договору з закордоном. Цей законопроєкт має бути ще затверджений в Сенаті, і тоді його зможе підписати президент. Два демократичні конґресмени Дж. Купер і Вілбур Міллс виступали проти тих поправок, які вніс до цього законопроєкту Сенат, бо вони обмежують законопроєкт в дусі „протекціоналізму". Але їхні зусилля не мали успіху. Ці сенатори твердили, що на основі цього закону можна буде натискати на президента, щоб він обороняв американський промисл та обмежував торгівлю з закордоном. Представник уряду був проти всяких поправок, але пізніше заявив, що погоджується на ті поправки, які прийняв Сенат.

● **У Кімберлай** в Південній Африці, в копальні діямантів, знайдено діямант величини $572\frac{1}{2}$ каратів. Це третій найбільший діямант, знайдений в тій копальні. Найбільшим був „Ексцельзіор" на 971 карата, знайдений в 1893 р. „Куллінен" з іншої копальні важив $3{,}024\frac{3}{4}$ каратів. Теперішній діямант є грубий на 1 інч, на 2 інчі довгий і $1\frac{3}{4}$ інча широкий, але він буцім то не має гарного коліру і має деякі цятки, так, що його якість не є першорядна.

Стівенсон проти американської безкомпромісовости на нарадах Великої Чвірки

Оберлін, Огайо. — Бувший демократичний кандидат на президента Адлей Е. Стівенсон промовляв на закінченні шкільного року в Оберлінському Каледжі і заявився проти того, щоб президент Айзенгавер мав зв'язані руки та займав безкомпромісове становище, про яке вже тепер дехто говорить. Стівенсон казав, що коли президент поїде на конференцію з тривкою безкомпромісовою настановою, то і американські союзники, і сам президент, не зможуть на цій конференції добитися жадних успіхів. Успіх цієї запропонованої конференції, казав Стівенсон, залежить не тільки від самого президента, бо коли американський нарід був би проти всякої можливости компромісу, і коли б всякі переговори з комуністами уважав за угодовість та думав би, що війна неминуча, тоді і президент і американські союзники не могли б рахувати на успіх в переговорах Великої Чвірки. „Навіть сам президент, на думку Стівенсона, не може переговорювати, коли б ми йому зв'язали руки."

Ню Йорк турбується протилетунською обороною

Ню Йорк, Н. Й. — 15 червня мають початися триденні вправи в протилетунській обороні і з цього приводу часописи пригадують, яка небезпека загрожує населенню ЗДА на випадок скинення водневої бомби на якусь місцевість. Найгірше ця справа представляється в Ню Йорку, де живе 8 мільйонів людей, і з якого важко перевести швидку евакуацію населення. Дотеперішня цивільна оборона була пристосована до атомової бомби, але тепер вже існує воднева бомба, що в 500 разів сильніша від атомової бомби, яку в 1945 році скинено на Гірошіму в Японії. Коли б цю бомбу скинув ворог на Менгетен (центр Великого Ню Йорку), то тотальне знищення від неї охоплювало б площу в діяметрі 8-ох миль (обшир 50 миль); важке знищення — в діяметрі 16 миль (обшир 200 миль); середнє знищення — в діяметрі 28 миль (обшир 600 миль); частинне знищення — діяметер 32 миль (обшир 800 миль) та знищення від пожеж в діяметрі 50 миль (обшир 2,000 миль). Цивільна Оборона закликає населення цікавитися справою протилетунської оборони і допомагати представникам Цивільної Оборони всіми можливими способами. В багатьох містах, і в Ню Йорку, 15 червня відбудуться вправи протилетунської оборони, і населення мусить ховатися в бомбосховищах.

● **Сіонська** Євангелицька Лютеранська Церква в Мангаймі, Па., платить річно одну червону троянду за площу, на якій стоїть ця церква. Такий чинш встановив власник площі барон Генрі В. Штіґель 183 роки тому. Цього року чинш дістала пані Джілберт Л. Денигаву, яка в прямій лінії походить від барона Штіґеля.

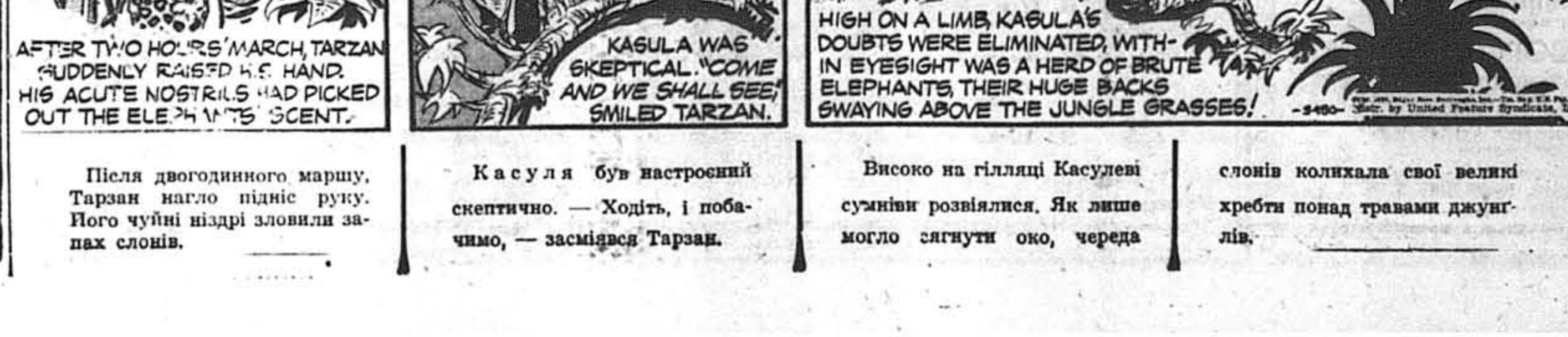
● **Японія** одержала від ЗДА два нищильники „Амік" і „Атертон". Цей дарунок зроблено в рамах оборонного порозуміння між обома країнами. „Атертон" в 1945 році затопив був німецький підводний човен „У-835".

Посмертні Згадки

АННА ПЕТРИШАК, членка Б-ва св. о. Николая Відділ 276 УНСоюзу в Ембридж, Па., померла 7-го червня 1955 р., проживши 60 років. Родилася в селі Хащів, повіт Турка, Зах. Україна. Оставила мужа Василя, одного сина і одну дочку.

КАТЕРИНА ФЕСОЛОВИЧ, членка 418 Відділу УНСоюзу в Нюарку, Н. Дж., померла 14-го квітня 1955 р. в 57 р. життя. Покійна походила з с. Бабухів, повіт Рогатин, Галичина. Оставила в смутку чоловіка Віктора, сина і доньку. Похорон відбувся 16-го квітня при участи Родини, Знайомих, Членів Відділу і Членкинь 28 Відділу СУА. — В. Ік П.!

ТАРЗАН, ч. 3480. Як не побачу — не повірю.

Після двогодинного маршу, Тарзан нагло підніс руку. Його чуйні ніздрі зловили запах слонів.

Касуля був настроєний скептично. — Ходіть, і побачимо, — засміявся Тарзан.

Високо на гілляці Касулеві сумніви розвіялися. Як лише могло сягнути око, череда слонів колихала свої великі хребти понад травами джунґлів.